

ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання - з січня 1994

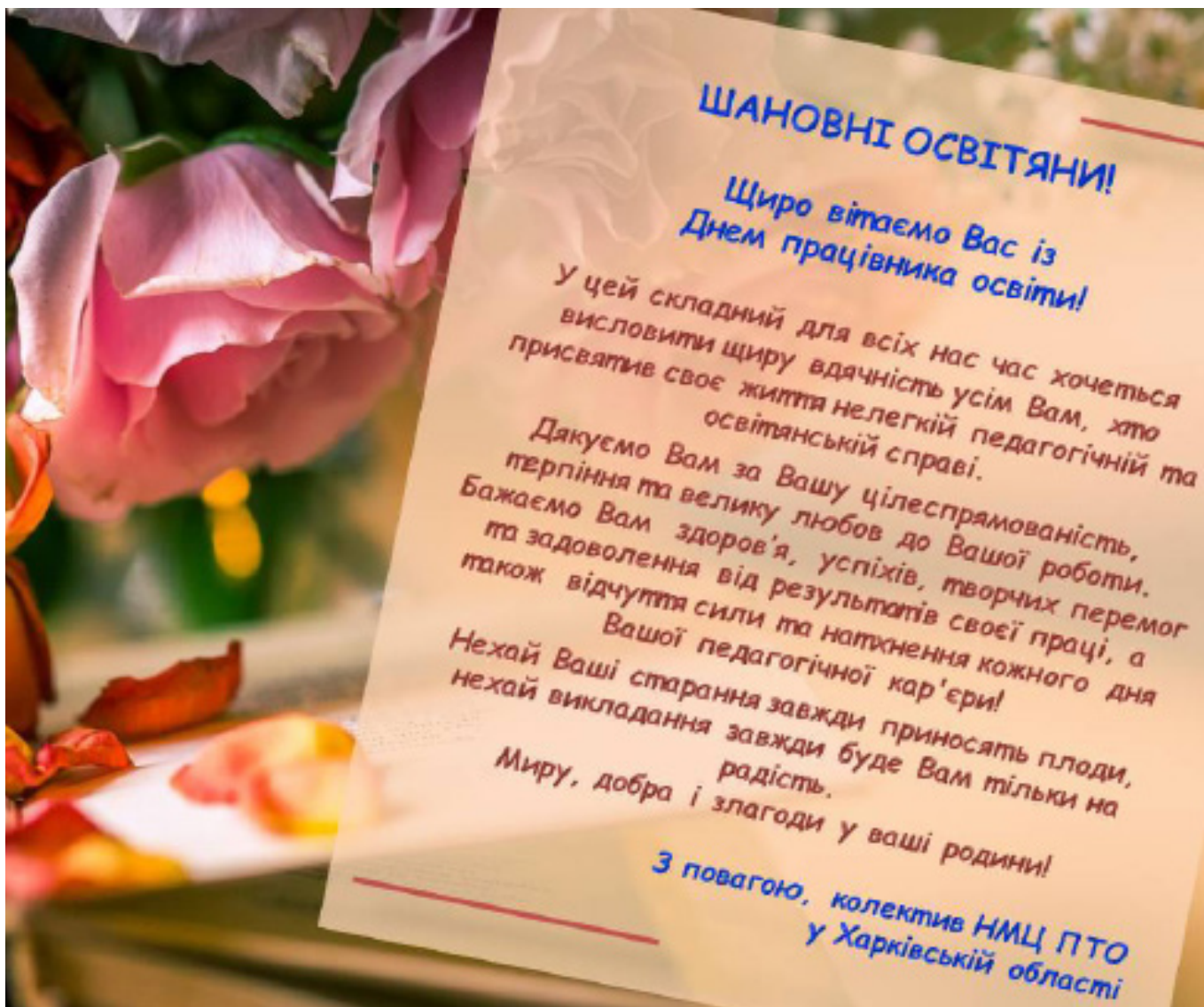
Вересень 2023 року
Виходить 2 рази на місяць

№ 12-13

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

29 вересня 2023 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
- ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗП(ПТ)О
- СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІННОВАЦІЙ
- ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО РЕСУРСУ ПЕДАГОГІВ ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІЙНИ
- АЛГОРИТМ ДІЙ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
- ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О У РЕЖИМІ ОНЛАЙН
- ВИКОРИСТАННЯ СНАТГРТ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
- ЗОВНІШНЄ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ П(ПТ)О З ПРЕДМЕТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ)
- ІНТЕГРАЦІЯ ПРАКТИК ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS) В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ПІД ЧАС ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Практична складова професійної освіти є важливим аспектом процесу підготовки кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці, і надає їм змогу розвинути/вдосконалити професійні компетентності, набути практичного досвіду, soft і hard skills для подальшої професійної діяльності.

В умовах воєнного стану виникла необхідність пошуку й реалізації актуальних підходів до професійно-практичної підготовки здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Організація освітнього процесу і проведення різних типів уроків виробничого навчання спричиняє зміну формату професійної взаємодії педагога й учнів, добір та впровадження новітніх форм і методів навчання й викладання, вимагає дотримання безпечних умов.

На жаль, ситуація у регіоні складається таким чином, що стовідсоткове проведення офлайн-занять неможливе через безпекову ситуацію, тому найскладнішою задачею професійно-технічної освіти є проведення якісної професійно-практичної підготовки в умовах он-лайн чи змішаного навчання. Тому на підставі відповідних змін, внесених до програми предмета «Виробниче навчання» в частині визначення завдань та їх практичної реалізації, професійно-практична підготовка організовується з використанням технологій дистанційного та змішаного навчання.

На сьогодні ми вже не уявляємо

якісного проведення уроку виробничого навчання без цифрової трансформації освіти. Перспективними є такі сучасні форми професійно-практичної підготовки, як практичні симуляції, де здобувачі освіти можуть брати участь у симуляціях реальних ситуацій, що дозволяє їм набути практичний досвід та розвинути реальні навички у контрольованих умовах.

Ще однією популярною формою є проєктна діяльність. Тут здобувачі освіти можуть працювати над реальними проєктами, які вимагають практичних вмій і співпраці в команді, що допомагає підготувати їх до реального робочого середовища. Також до вже досить розповсюджених форм можна віднести онлайн-майстерні, де проводяться воркшопи з різних тем.

Сучасні форми професійно-практичної підготовки здобувачів освіти охоплюють різноманітні підходи та методи, спрямовані на забезпечення більш ефективного навчання та практичного досвіду. Не винятком є й сучасний урок виробничого навчання, який суттєво відрізняється від традиційного цілями, змістом, методами активного, інтерактивного і проблемного навчання, засобами їх реалізації, насиченістю застосованих веб-технологій.

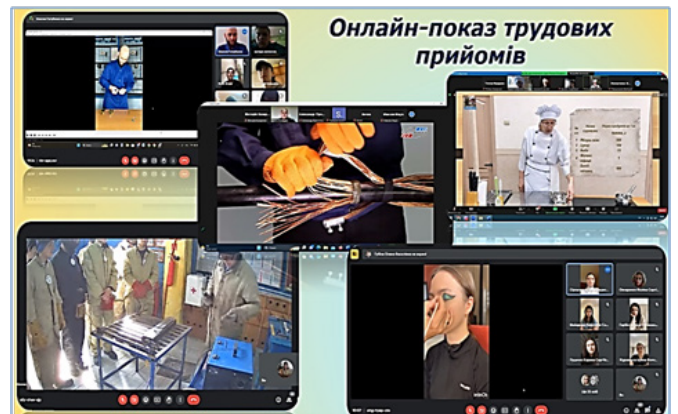
Активні методи навчання сприяють розвитку самостійної творчої діяльності учнів у процесі оволодіння професією. Інтерактивні методи спрямовані на організацію навчання в режимі діалогу, в процесі якого відбувається взаємодія учнів між собою з метою сумісного

рішення проблем, взаєморозуміння, розвитку особистісних якостей.

У процесі професійно-практичної підготовки доречно застосовувати імітаційні ігрові і неігрові методи, які сприяють розвитку професійно значущих якостей майбутніх кваліфікованих робітників: критичного, аналітичного та технічного мислення, професійної самостійності, умінь творчого застосування знань у процесі виконання професійних обов'язків, уміння бачити проблеми і знаходити правильні технічні рішення у нестандартних ситуаціях тощо.

При розробці уроку кожен педагог керується власними орієнтирами вибору форм і методів, програмно-технічних засобів, хмарних сервісів, Інтернет-ресурсів та веб-платформ залежно від поставлених цілей та завдань уроку.

Дуже важливим моментом при поясненні матеріалу уроку є візуалізація та презентація інформації. На цьому етапі необхідно використовувати **наочно-демонстраційні методи навчання**. Дотримуючись принципів сучасної освіти, як мікронавчання, інтерактивність, гнучкість, адаптивне навчання, доступність та структурованість, пояснення матеріалу, здійснюється із залученням цифрових технологій та хмарних сервісів Google Презентації, Prezi, Canva, Jamboard Genial.ly, VideoScribe, Adobe Flash, Mindmeister тощо. Вказані сервіси дозволяють створювати навчальні тематичні презентації, відеосюжети, інтерактивні плакати і схеми, анімації, ментальні

Метод аналізу конкретних виробничих ситуацій

Приклади конкретних виробничих ситуацій різних типів можуть бути сформульовані таким чином:

На зварювальній пост цеху надійшли два резервуари для накладки латок на сферичну частину з метою усунення течі. Роботу виконували два зварювальника за однаковими технологічними картками, причому один з них перед зварюванням додав сталевий латці злегка вигнуту форму, а другий виконував зварювання без деформації латки. Під час іспитів на герметичність резервуарів методом газової проби один з резервуарів показав негативний результат. Проаналізуйте ситуацію і назвіть можливі причини незадовільних результатів зварювальних робіт. У чому помилка одного зі зварників? Чи можна її виправити? Запропонуйте свій варіант зварювання резервуарів з низьколегованої і нержавіючої сталі.

При виконанні зварювальних робіт на відкритому повітрі у зварювальника лопнув світлофільтр у захисній масці, після чого той продовжував роботу без маски, тому що обсяг робіт, що залишився, був невеликим. Оцініть дії зварювальника. У чому могла бути причина ушкодження захисної маски? Як це можна було попередити? До яких наслідків можуть привести дії зварювальника? Запропонуйте свій варіант дій в даній ситуації.

Завдання Проаналізуйте ситуацію, в якій охарактеризуйте виробничу ситуацію, в якій охарактеризовані умови. Пропонуйте свій варіант дій в даній ситуації.

Цей метод можна ефективно застосовувати на вступному інструктажі при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, в процесі заключного інструктажу під час обговорення результатів роботи на уроці.

Метод аналізу конкретних виробничих ситуацій

Приклади конкретних виробничих ситуацій різних типів можуть бути сформульовані таким чином:

Учні виконували обов'язки кухарів у ідальні будинку відпочинку. До кінця робочого дня для готування чергової партії м'ясного салату, що був зазначений у меню, не вистачило зеленого горошку і солоних огірків. Завідувач виробництвом був відсутнім, тому учні самостійно прийняли рішення про те, щоб солоні огірки замінити на свіжі й подати салат без горошку. Однак декілька відвідувачів повернули салат, мотивуючи це тим, що він не відповідає рецептурі, і зажадали книги скарг. Проаналізуйте ситуацію. Дайте оцінку діям учнів. Запропонуйте свій варіант рішення даної ситуації.

Підприємство, на якому Ви проходите переддипломну практику, придбало мікрохвильову піч. Які параметри технологічного процесу готування м'ясних блюд можуть змінитися? У чому причина таких змін? Як це може вплинути на смакові якості блюд? Розробіть технологічну карту готування рулету м'ясного в мікрохвильовій печі.

Цей метод можна ефективно застосовувати на вступному інструктажі при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, в процесі заключного інструктажу під час обговорення результатів роботи на уроці.

карти, хмари тегів, віртуальні практичні та лабораторні роботи. Функціонал таких сервісів особливо корисний при організації виробничого навчання, коли пріоритетним завданням є розробка максимально доступних та зрозумілих для здобувачів освіти демонстраційних інструкційних матеріалів.

Але урок виробничого навчання повинен передбачати не тільки виклад нової навчальної інформації, а й завдання для її практичного застосування. Слід зазначити, що найефективнішим буде **онлайн-показ трудових прийомів**, з чіткими логічними та доступними інструкціями або власний відеоконтент, який потрібно підготувати заздалегідь.

Під час уроку частина знань повинна бути отримана здобувачами освіти у процесі самостійного пошуку шляхом рішення пошукових задач. Доцільно застосовувати методи інтерактивного навчання: проблемні методи навчання, метод аналізу конкретних (виробничих) ситуацій, ділові (рольові) ігри.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання навчально-виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем; сприяє формуванню вмінь, навичок і особистісних цінностей, створенню атмосфери творчого співробітництва педагога і здобувачів освіти.

Метод аналізу конкретних ви-

робничих ситуацій можна реалізувати таким чином: перед учнями ставиться виробнича ситуація, в якій охарактеризовані її умови. Пропонується оцінити ситуацію (правильність дій учасників), зробити її аналіз і аргументований вибір практичних дій з її розв'язання. Цей метод можна ефективно застосовувати на вступному інструктажі при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, в процесі заключного інструктажу під час обговорення результатів роботи на уроці.

Ситуацію можна представити у формі усного опису, показу добірки слайдів, анімації чи відеофрагменту без супровідного тексту або озвучки, невеликої рольової сценки, розіграної учнями. Вона може доповнюватися кресленнями, схемами, інструкційно-технологічною документацією з навмисно внесеними в них помилками (недоробками), у виявленні, аналізі і виправленні яких буде полягати їх вирішення.

При розробці **змісту конкретних виробничих ситуацій** слід враховувати, що вони можуть бути декількох типів:

- вибір рішення щодо застосування правильних практичних дій у конкретних умовах;
- вибір правильних дій у кризовій

ситуації, яка створилася при виході з ладу інструменту, пристосувань, при порушенні технологічного режиму, правил охорони праці тощо;

– застосування знань і умінь при вирішенні конфліктної ситуації.

У процесі професійно-практичної підготовки **проблемні ситуації** доцільно розробляти у наступних випадках:

– при розробці технологічних процесів з урахуванням умов, що змінилися (при використанні нового інструменту, оснащення, нових матеріалів; раціональних режимів обробки й організації праці; при порушенні технологічного режиму);

– під час пошуку та аналізу причин несправностей обладнання, приладів, механізмів;

– під час вибору раціональних режимів технологічних процесів у конкретних умовах при різноманітті факторів;

– при виборі матеріалів в процесі виготовлення продукції для попередження нетипових порушень технологічного процесу.

Сутність **методу ділових ігор** полягає у взаємозв'язку імітаційного моделювання і рольового спілкування учасників гри в процесі вирішення професійних задач високого рівня проблемності, здійснення міжособистісних комунікативних зв'язків у процесі ді-

Проблемні методи навчання

Застосування проблемного навчання можливе на всіх етапах уроків виробничого навчання будь-якого типу

Для формування проблемних запитань можна рекомендувати наступні ключові слова:

- «Що відбувається у випадку...?»
- «Чи можна замінити...?»
- «Які умови необхідні для здійснення...?»
- «Як необхідно змінити послідовність операцій, щоб...?»
- «Чому потрібно зробити саме так, а не інакше...?»

Ситуація проблемної ситуації → Сформулювати проблему → Розв'язати проблему → Результат у вигляді знань, умінь, навичок

Метод ділових (рольових) ігор

Сторінка безпеки «Забарвлення»

Умови онлайн-квесту

Сторінка плану та інструкцій роботи з безпекою

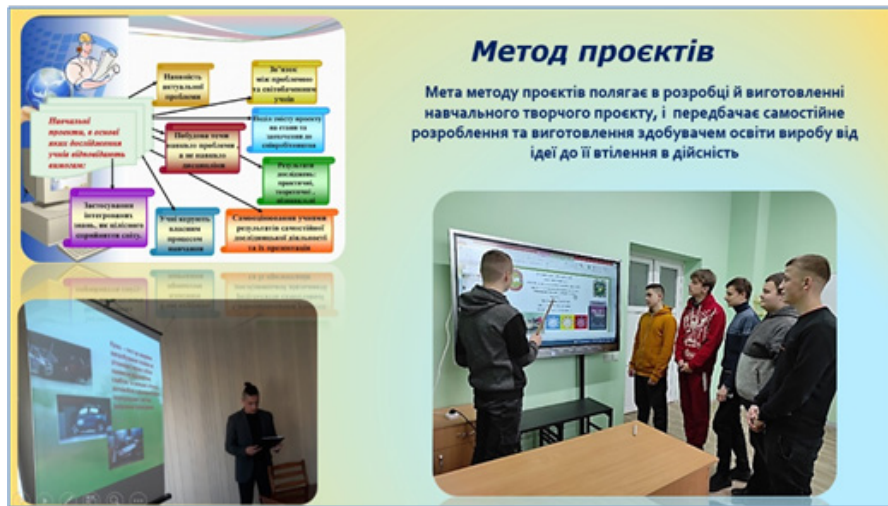

лової гри. Ділова (рольова) гра на уроці виробничого навчання, як правило, має міжпредметний характер, оскільки для виконання трудових дій необхідні інтегровані професійні знання. В онлайн-форматі вона може бути представлена наприклад, у вигляді квесту.

Елементами навчальної ділової гри є:

- наявність проблеми чи задачі, значущої для професійної діяльності;
- моделювання учнями майбутньої професійної діяльності і функцій;
- наявність ролей;
- ігрова (конфліктна) ситуація дається у вигляді опису і можливих, знеацька виникаючих ситуацій у процесі проведення гри;
- правила гри включають як заохочувальні, так і штрафні міри;
- взаємодія учасників у процесі гри: вироблення колективного рішення з одного боку, і багатоальтернативність рішень, пов'язаних із розходженням думок і позицій окремих учасників гри – з іншого.

Метод проєктів також завжди передбачає вирішення конкретної проблеми і завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову. Його учасники повинні самостійно або спільними зусиллями вирішити проблему, застосувавши необхідні знання та практичні уміння. Метод проєктів передбачає детальну розробку проблеми, яка повинна завершитися реальним практичним результатом, оформленим у вигляді конкретного продукту самостійної діяльності учнів.

Використання ділових ігор, проєктів, модульних технологій, вирішення проблемних та конкретних виробничих ситуацій сприяють розвитку ініціативи, незалежності, уваги, самодисципліни, залучають до активної участі у процесі навчання, заохочують учнів працювати разом, висловлювати свої думки, виражати почуття та використовувати свій досвід, розвивати вміння вчитися, брати на себе відповідальність за результати праці.

Отже, інноваційні форми та методи, які приводять до позитивних результатів і спрямовані на формування професійних умінь і навичок, мають право на їх застосування на уроках виробничого навчання з використанням цифрових технологій, які є оптимальними для вирішення завдань у нинішніх реаліях з формування майбутнього робітника з розкутим, критичним та креативним мисленням.

Метод проєктів

Мета методу проєктів полягає в розробці й виготовленні навчального творчого проєкту, і передбачає самостійне розроблення та виготовлення здобувачем освіти виробу від ідеї до її втілення в дійсність

Список використаних джерел

1. Якимович Тетяна Дмитрівна Основи дидактики професійно-практичної підготовки : навчально-методичний посібник / Якимович Т.Д. – Львів, 2013. – 8,0 др. арк. <https://lib.iitta.gov.ua/9956/1/111.pdf>
2. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикоорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. – Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. – 212 с.
3. Електронні ресурси. – URL:
  - https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1617/1/S_Sysoyeva_NPO_1_GI.pdf
  - <http://kplt.in.ua/wp-content/uploads/2020/05/.pdf>

Тетяна НАЗАРОВА,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

На обласних серпневих заходах

ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗП(ПТ)О

Розвиток ЗП(ПТ)О та проєктування ефективного освітнього процесу неможливий без удосконалення навичок цифрової компетентності. Однак, організація безпечного цифрового освітнього середовища повинна бути на основі правил кіберзахисту та безпеки цифрової особистості. Здобувачам освіти потрібно знати, як відрізнити безпечні та небезпечні веб-сайти, електронні листи та повідомлення.

Цифрова компетентність – ключова

компетентність, яка формується на всіх освітніх компонентах/навчальних предметах. Відповідно до державних освітніх стандартів (ДОС) ця компетентність розвиває уміння безпечно та ефективно працювати із соціальними мережами й інформацією з дотриманням принципів академічної доброчесності, впроваджувати цифрові технології в сучасному виробництві, розвивати критичне мислення та креативність для реалізації проєктування, застосовувати цифрові

пристрої для презентації результатів, просування продуктів виробництва, ефективного розв'язування професійних задач з алгоритмічним підходом, знаходити, перетворювати, аналізувати та узагальнювати інформацію щодо безпеки, використовувати ІКТ для розв'язання проблемних ситуацій.

Ефективне навчання з цифровими технологіями, такими як мультимедіа, 3D-моделі, доповнена (розширена)

- ▶ Створення умов, за яких здобувачі освіти зможуть використувати свої технологічні знання для створення нових проєктів
- ▶ Застосування технологій у нових ситуаціях наприклад, графічного дизайну
- ▶ Організація роботи в групах для спільного розв'язання складних завдань (спільна робота)
- ▶ Застосування проблемного навчання

Рис. 1. Методи для розвитку вміння перенесення технологічних знань у ситуації

- ▶ пригадування за допомогою тестування, флеш-карток, створення карт понять
- ▶ заглиблення (занурення у глибинність проблеми, знаходження прикладів)
- ▶ переплетення (зв'язок освітніх компонентів)
- ▶ розподіл у часі, періодичне повторення
- ▶ подвійне кодування (подання інформації у різний спосіб: ілюстрації, схеми, таблиці, інфографіка)

Рис. 2. Ефективні стратегії навчання

і віртуальна реальність AR/VR мотивують учнів, спонукають більше дізнаватися, віртуальні експерименти активують під час виконання інтерактивних вправ. Інструменти, що надають можливість додавати файли, контрольні списки, коментарі, прикріплені файли, які можна переміщувати: Google Drive, fex.net – для спільної роботи та передавання матеріалів, Trello – дає змогу команді керувати різноманітними проєктами й робочими процесами та відстежувати виконання завдань офлайн та онлайн.

Дані, які отримують педагоги можна використовувати для подальшої диференційованої та індивідуальної підтримки. Традиційні завдання можна перетворювати у інформаційні продукти. Наприклад, готові реферат чи повідомлення при виконанні Д/З

здобувачі освіти трансформують у презентацію за певними запропонованими або створеними власноруч критеріями. Є інші варіанти: перетворення інформації, тексту у відео, карту понять або інфографіку; завдання за професійним спрямуванням (наприклад, створення коміксів на основі історій щодо порушень правил безпеки). У цьому випадку це вже буде високий рівень з проявленням креативності, творчої самореалізації.

Методи для розвитку вміння перенесення технологічних знань у ситуації представлені на рис.1.

Важливим є конструктивне ставлення до помилок, зокрема аналіз помилок після виконання завдань та під час заключного інструктажу на уроці в/н, фідбек, які розвивають вміння до самоаналізу і удосконалення навичок.

Ефективною стратегією навчання є занурення у глибинність проблеми, особливо доцільно пов'язувати матеріал будь-якого навчального предмета з професійними прикладами та застосовувати зв'язок освітніх компонентів, подавати інформацію у різний спосіб (рис.2).

Велику роль в організації освітнього процесу має педагогічний дизайн.

При плануванні освітнього процесу важливо чітко формулювання цілей та очікуваних результатів навчання, які містяться у ДОС та освітніх програмах. Особливо ця проблема спостерігалась під час відвідування уроків виробничого навчання. Актуально застосовувати такий підхід як зворотній дизайн (рис.3).

Після формулювання результатів навчання визначається формат оцінювання досягнення цих результатів, і лише після цього планується зміст та методики викладання. Це дає змогу спроектувати освітній процес з акцентом на набутті вмінь та компетентностей, а не викладанні тем матеріалу, особливо під час дистанційного навчання.

Більше про зворотній дизайн та принципи проектування освітнього процесу можна дізнатися за посиланням: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/understanding-by-design/>.

Використання моделей класифікації навчальних цілей та результатів допомагає обрати правильний рівень складності завдань для учнів.

Залежно від обраної моделі освітнього процесу і виду діяльності, який

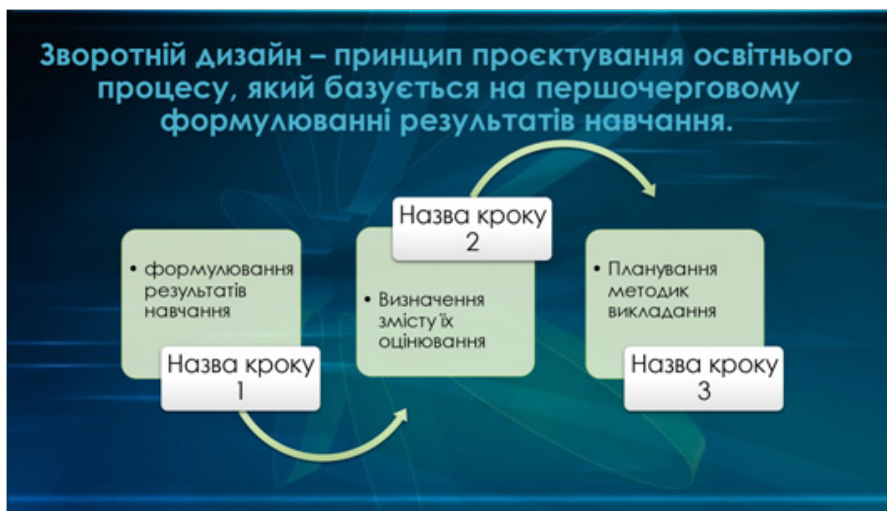

Рис. 3. Етапи зворотнього дизайну

Рис. 4. Педагогічне колесо Алана Керрінгтона

ми бажаємо реалізувати з учнями, можна обирати цифрові інструменти. Педагогічне колесо Алана Керрінгтона <http://gohigher.org/poster> (рис.4) допомагає педагогам деталізувати освітні цілі та підібрати ефективні технології навчання.

На ньому розміщені дієслова, які слугують підказками щодо формулювання форм роботи і приклади цифрових сервісів, які підтримують ці форми роботи для досягнення результатів навчання. Наприклад, для спільної роботи здобувачів освіти можна використати спільну дошку, надати спільний доступ, окремі кімнати в сервісі для онлайн-зустрічей.

У табличному поданні за видами розподілені приклади цифрових освітніх ресурсів (рис.5). Це навчальні і довідкові видання, практичні матеріали, симуляції, які імітують технологічні процеси, інструменти для оцінювання та опитування, аудіо та відео, демонстраційні дидактичні матеріали.

Цінною в освітньому процесі є комп'ютерна графіка. Її можна масштабувати, дублювати, переміщувати. Для цього використовують спеціальні програми: графічні редактори. Критерії добору цифрових ресурсів наступні:

- можливість забезпечити РН;

Навчальні видання	Практичні матеріали	Аудіо та відео, симуляції	Інструменти для оцінювання та опитування	Демонстраційні дидактичні матеріали
електронні підручники та посібники	лабораторні роботи	наближені до реальності імітації технологічних процесів	тести	ілюстрації
курси лекцій та їх електронні версії	інструкції		вікторини	презентації
довідкові видання: довідники словники	інтерактивні зошити та ІТК		відеоопитувальники	інфографіка

Рис. 5. Види цифрових освітніх ресурсів

- відповідність запланованій діяльності;
- мова інтерфейсу;
- вартість та ліцензія;
- реєстрація та обробка персональних даних;
- наявність аналітики даних;
- універсальна доступність;
- мультимедійність та мультимодальність;
- попередній досвід роботи чи можливість навчання.

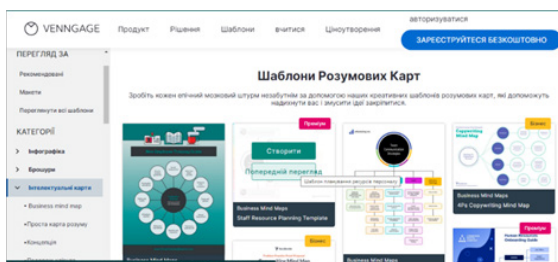
Один з видів комп'ютерної графіки – інфографіка, яка допомагає засвоїти складні теми. Доцільність її використання:

- структурування об'ємного навчального матеріалу;
- узагальнення теми чи підведення підсумків уроку;
- розглядання пов'язаних між собою фактів чи подій;
- ілюстрація правил, алгоритмів, процесів.

Крім того, здобувачі самостійно можуть створювати інфографіку як іншу форму конспекту або оформлення відповіді на завдання професійного спрямування.

Про 5 безкоштовних онлайн-ресурсів для створення інфографіки ви можете дізнатись за покликанням: <https://learnlifelong.net/5-bezkostovnyh-onlajn-resursiv-dlya-stv/>

Спеціальні онлайн-інструменти для створення інфографіки: Canva – сервіс, який дає змогу зробити не тільки інфографіку, а і презентації, плакати, аркуші завдань, комікси з українським

інтерфейсом, VENNGAGE – для створення інфографіки або будь-якого візуального матеріалу, містить приклади, шаблони, поради щодо створення, інтелектуальні карти, брошури, програми заходів, інформаційні бюлетені, листівки, візитні картки, колажі, логотипи, дошки настрою, шаблони пропозицій <https://venngage.com/features/timeline-infographics>

Ефективний вид освітніх ресурсів – мультимедійні презентації, які допомагають зібрати інформацію в різній формі: об'єднати текст, зображення, відео. Але здобувачі освіти можуть також створювати такі презентації, скориставшись графічною складовою, це розвиває креативність, комунікативну компетентність (тренує навички публічних виступів), розвиває навички самостійної організації навчальної діяльності.

Значущі вимоги для правильного створення презентацій:

- правильно обрати формат;
- опрацювати структуру презентації.

Доцільно застосовувати простий дизайн. Це допомагає зосередитись на змісті, анімацію використовувати для демонстрації процесу або трансформації.

Перевагами навчального відеоконтенту є краще засвоєння матеріалу, індивідуальний підхід і доступність, економія часу уроку.

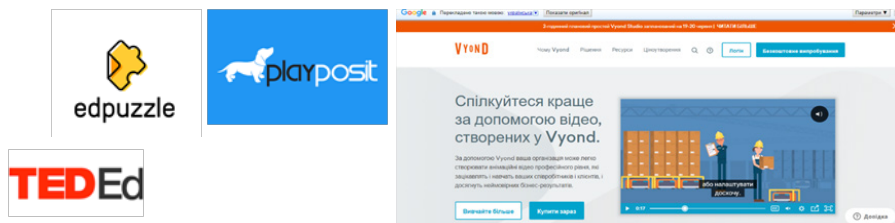

Рис. 6. Інструменти для роботи з готовим відео

Алгоритм створення власного навчального відео:

- визначити мету та очікувальні результати;
- підготувати матеріал, структурувати із розбивкою на завершені частини (відео до 6 хв.);
- обрати вид відео;
- підготувати чіткій детальний сценарій;
- забезпечити публікацію та доступ;
- удосконалити навчальне відео за допомогою сервісів.

Ефективне інтерактивне навчання – це поєднання відео з різними педагогічними задачами. Додаткові інструменти для роботи з готовим відео (рис.6) дають змогу додавати питання, коментарі, плакати, малюнки, посилання на довідники та інтерактивні елементи. Застосування певного виду навчального відео: відеолекції, відеоскрайбінгу, скринкасту, демонстрації, анімаційних роликів, псевдовідео допомагає не тільки краще зрозуміти здобувачам освіти матеріал, але і перевірити навчальні досягнення.

Як створити простий відеоурок в Canva можна розглянути за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=752ZOTdzP14>.

На рис. 7 представлені інструменти цифрової творчості:

- для інтерактивної візуальної комунікації: карти понять за допомогою genial.ly <https://genial.ly/templates/infographics>, MINDMUP <https://www.mindmup.com/>, VistaCreate <https://create.vista.com/uk/create/>;
- для створення коміксів у Canva, StoryboardThat <https://www.storyboardthat.com/comic-maker#education-edition>;
- для створення історій, ігор, анімацій на основі ШІ <https://scratch.mit.edu/>, <https://www.glideapps.com/>.

При оцінюванні результатів навчання важливо, щоб за урок здобувач освіти отримав 2 оцінки. 12-бальне оцінювання поєднуємо з формульним, тоді це буде повне інтерактивне оцінювання – за результат і за процес.

Серед багатьох технік формульного оцінювання є проста – аналіз особистісного прогресу та персоналізовані завдання для покращення знань та вмінь – З Х Д, яка допомагає з'ясувати розуміння теми і зробити рефлексію: З – що я знаю, Х – про що хочу дізнатися, Д – про що я дізнався. Сервіси у допомогу: віртуальна дошка Jamboard із доступом для редагування. Під час заповнення учнями, педагог може проаналізувати результати, скоригувавши зміст наступного уроку. Багато технік формульного оцінювання є у сервісі

Canva: шаблони для мозкового штурму, асоціативний куш, ЗХД-таблиця, mindmup.

Щодо створення тесту, необхідно звертати увагу на вдалість його конструювання. Кожне тестове завдання має містити інструкцію з умовою, яка починається з дієслова (*оберіть одну правильну відповідь, встановіть відповідність, встановіть послідовність*), завдання, до якого краще додати малюнок, варіанти правдоподібних та однорідних (4-5) відповідей та критерії оцінювання. В Classtime та Moodle можливо налаштувати формули.

Також для техніки мозкового штурму чи обговорення проблемного питання використовується сервіс Tricider для онлайн та офлайн-занять, який дозволяє висувати аргументи за чи проти, генерувати ідеї, крім цього є елемент гейміфікації і учні можуть ставити лайки за найкращі ідеї. Mentimeter організовується під час мозкового штурму, обговорення, візуалізації знань, голосування. Хмара слів допомагає зробити аналіз знань попередніх тем для коригування

змісту уроку для пояснення прогалин. Для вибору технік та їх кількості (може і одна, але ефективна), необхідно: проаналізувати цілі уроку, урахувати умови проведення уроку, групу.

Надважливим є зворотній зв'язок із учнями з метою удосконалення навчальних матеріалів. Для цього доцільно аналізувати відповіді і коригувати зміст наступних уроків. Популярність набирають аудіовідгуки – особисті повідомлення про результати, які можуть здобувачі прослуховувати на будь-якому гаджеті. Для цього підійде простий сервіс Vocaroo. Без реєстрації можна записати аудіовідгук і зберегти його як мр3-файл. Потім надати покликання або QR-код. Quizizz, Kahoot та Classtime педагоги використовують для створення тестів чи вікторин, а підсумкова таблиця містить оцінку кожного та проблемні запитання, на які відповіді неправильно. Демонструючи на екрані таблицю з питаннями, педагог може обговорити з учнями досягнення та причини незрозуміння.

У самооцінюванні здобутих знань, вмінь, навичок допомагають контроль-

Рис. 7. Інструменти цифрової творчості

ні списки – шаблон, в якому прописані знання, навички, вміння до РН, ПК чи КК. В кінці засвоєння, здобувачі освіти аналізують себе та ставлять прапорці в потрібному місці (знаю, не знаю, щось пригадую). Якщо учень поставив маркування я знаю чи вмію, пропонуються завдання професійного спрямування на закріплення для об'єктивного оцінювання. При роботі з проектами застосуйте Checklist, в якому відмічається здобувачем, на якому етапі перебуває, чи у правильному напрямку.

Якісна сучасна професійна освіта – це розвиток індивідуальних здібностей, інклюзивний підхід і забезпечення умов для досягнення успішності, що прописано у законі України «Про освіту».

Приклади цифрових інструментів, відповідно до диференціації та індивідуалізації навчання, ресурси для пошуку безкоштовних зображень, графічних редакторів, шаблонів розміщені у таблицях (рис.8).

Під час організації освітнього процесу цифрова платформа для дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн» <https://profosvita.online/> надає можливості для учнів ЗП(ПТ)О користуватись 80 онлайн-курсами із навчальними симуляторами за 24 найпопулярнішими професіями різних галузей.

Отже, цифрові технології сьогодні – це один з найважливіших інструментів підвищення безпеки праці в освіті та збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Ефективні стратегії щодо використання онлайн-ресурсів в освітньому процесі допоможуть педагогам ЗП(ПТ)О усвідомлено проєктувати навчальну діяльність для максимального залучення учнів. А це сприятиме досягненню успіху кожному здобувачеві професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII: станом на 1 січ. 2023 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 03.03.2021 р. № 167-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.
3. Електронний посібник «Теорія і

ДЛЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ		Для індивідуалізації навчання	
Kahoot – інтерактивні вікторини		https://kahoot.com/	
Quizizz – онлайн-вікторини	https://quizizz.com/?lng=null	Quizlet – онлайн-картки. Вправи для запам'ятовування	https://quizlet.com/uk
Edpuzzle – відеоуроки з питаннями	https://edpuzzle.com/	Socrative – інтерактивне тестування та опитування, зворотній зв'язок	https://www.socrative.com/
Nearpod – інтерактивні завдання		https://nearpod.com/	
Seesaw – портфоліо, комунікація з батьками		https://web.seesaw.me/	
Adobe Express – створення мультимедійних презентацій	https://www.adobe.com/express	Flipgrid – відеобговорення, рефлексія	https://info.flip.com/en-us.html
Classcraft – навчання за допомогою гейміфікації	https://www.classcraft.com/	ClassDojo – менеджер поведінки та спілкування	https://www.classdojo.com/
Trello – створення дошок проєктів	https://trello.com/	Tinkercad – проєктування та моделювання 3D об'єктів	https://www.tinkercad.com/
Everything – ігрова взаємодія у віртуальному середовищі	https://education.minecraft.net/en-us	Remind – надсилання повідомлень, нагадувань	https://www.remind.com/
Coggle – Створення ментальних карт		https://coggle.it/	

Ресурси для пошуку безкоштовних зображень, 3D Моделей, фото, відео	Приклади безкоштовних графічних редакторів	Готові шаблони дизайну презентацій	Створення відеовідповідей і взаємодія із здобувачами освіти під час інтерактивних презентацій
Unsplash https://unsplash.com/ Life of Pix https://www.lifeofpix.com/ creazilla https://creazilla.com/uk Pexels https://www.pexels.com/uk-ua/	Canva https://www.canva.com/uk_ua/ Paint.NET https://www.getpaint.net/ Photopea https://www.photopea.com/ GIMP https://www.gimp.org/ PIXLR https://pixlr.com/	https://slidesgo.com/ VistaCreate https://create.vista.com/uk/templates/ Beautiful.ai https://www.beautiful.ai/ Genial.ly https://auth.genial.ly/To=https%3A%2F%2Fapp.genial.ly%2F	https://info.flip.com/en-us.html https://nearpod.com/

Рис. 8. Приклади цифрових інструментів для різних видів навчання

практика формувального оцінювання».

– URL: https://lib.iitta.gov.ua/718165/1/%D0%A4%D0%9E_%D0%91%D0%9D_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC_%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.pdf

4. Курс лекцій EdERA – студія онлайн-освіти. – URL: <https://www.edera.com/courses/>

5. Методичні рекомендації зі створення тестових завдань та тестів у системі управління навчальними матеріалами в системі MOODLE. – URL: <https://vfranchuk.fi.npu.edu.ua/images/files/statty/47.pdf>

6. Електронні ресурси. – URL:
 • <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/understanding-by-design/>
 • <https://learnlifelong.net/5->

bezkoshtovnyh-onlajn-resursiv-dlya-stv/
 • <https://osvitoria.media/experience/yak-otsinyuvaty-ne-za-pomylyky-a-zadostyagnennya>
 • <https://venngage.com/features/timeline-infographics>
 • <https://www.youtube.com/watch?v=752ZOTdzP14>
 • <https://genial.ly/templates/infographics>
 • <https://www.mindmup.com/>
 • <https://create.vista.com/uk/create/>
 • <https://www.storyboardthat.com/comic-maker#education-edition>
 • <https://scratch.mit.edu/>
 • <https://www.glideapps.com/>
 • <https://profosvita.online/>

Олена ДІДЕНКО,
методист НМЦ ПТТО
у Харківській області

СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІННОВАЦІЙ

Реалії сьогодення вимагають творчих нестандартних підходів, генерування ідей, гнучких самостійних рішень у всіх сферах життя. Модернізація професійної освіти України зумовлює організацію навчання у закладах освіти на засадах нових підходів і здобутків у галузі педагогіки та інформаційних технологій, які враховували можливості й потреби здобувачів освіти та давали змогу організувати взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу, що передбачає «створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів професійної освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії».

У зв'язку з цим, актуальним є питання поліпшення якості професійно-технічної освіти, яке неможливе без створення, підтримки та розвитку інноваційного простору. Особливістю роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти в нових умовах є вивчення та активне впровадження в практику роботи інноваційних педагогічних технологій, що робить заклад освіти конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг. Під інноваціями розуміють нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства.

Розв'язання широкого кола питань, пов'язаних зі створенням освітнього середовища, потребує використання інноваційних технологій як таких, що забезпечують можливість для розвитку особистості, її навчання, індивідуалізації та соціалізації.

Упровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій і методів дає змогу модернізувати освітню систему закладу. Основна мета впровадження інновацій – оптимізація і підвищення ефективності освітнього процесу і створення освітнього середовища, що задовольнятиме потреби здобувачів освіти.

Освітнє середовище повинне бути динамічним, функціональним, відкритим, емоційно і психологічно комфортним. Лише за таких умов воно здатне вирішити основні стратегічні завдання: організація умов і можливостей для ефективного розвитку і саморозвитку особистості; створення умов і визначення пріоритетів для навчальної, самоосвітньої діяльності здобувача освіти, реалізація індивідуальної освітньої траєкторії; організація умов і можливостей для формування життєвої компетентності особистості.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей.

Визначальними для організації освітнього процесу є особливості його суб'єктів. Здобувачі освіти – це, в переважній більшості, представники нового покоління. Які ж особливості їм притаманні? У науковій літературі, що стосується цього питання, виділяють наступні характеристики:

1. Діджиталізація. Нове покоління – перше покоління епохи діджитал. Вони не уявляють свого життя без смартфону, ноутбуку та інтернету.

2. Швидке розуміння інформації, що цікавить. Вони виконують багато справ одночасно, але концентруються лише на тому, що їх цікавить.

3. Жага до лідерства.

4. Непосидючість, нетерплячість. Це покоління руху і динаміки. Їм складно займатися однотипною роботою щодня. Вони постійно чекають на завдання, проекти, стартапи.

5. Орієнтованість на швидкий результат. Вони прагнуть мати усе «тут і зараз». Гармонійне формування творчої пізнавальної активності педагога можливе за умови дотримання відповідних педагогічних умов: прийняття індивідуальності як даності; упровадження педагогічного стимулювання диференційованої пізнавальної діяльності; пріоритетне використання сучасних інтерактивних методів навчання [1].

Отже, інноваційний простір закладу освіти потрібно будувати враховуючи особливості молоді, що навчається. Тобто, використання новітніх технічних можливостей, візуалізація матеріалу, формування мотивації, зміна видів діяльності й забезпечення взаємодії і зворотного зв'язку.

Впровадження інноваційних технологій повинно базуватися на врахуванні таких умов: взаємодія викладачів і учнів та учнів між собою; врахування індивідуальних особливостей усіх суб'єктів освітнього процесу; інноваційність освітнього середовища, що реалізується через змістове і процесуальне наповнення, форми і методи роботи, матеріальну базу і забезпечення, психологічний та емоційний комфорт.

Основне завдання інноваційного простору закладу освіти – формування творчої особистості, здатної до освіти та навчання упродовж життя, гнучкої у вирішенні проблем, мобільної, здатної комунікувати і приймати рішення, працювати в команді, критично мислити [3].

Давайте розглянемо методи роботи, які орієнтовані на діджиталізацію освітнього процесу і забезпечують якісно

новий рівень міжособистісної взаємодії, зокрема завдяки можливостям інформаційно-цифрових технологій.

Забезпечити створення сучасного освітнього середовища у закладі освіти, задовільнити запити здобувачів освіти, допомагає використання сучасних інформаційних технологій. В умовах онлайн-навчання усі заклади освіти Харківської області використовують сервіси Zoom, Google Meet, платформу Moodle. Для організації взаємодії і зворотного зв'язку зі здобувачами освіти викладачі використовують Mentimeter, хмари слів, Learningapps, Kahoot та ін. Дійсно, на сьогодні є чимало сервісів, які дають змогу по-новому організувати освітній процес.

Хочу представити ще декілька методів, які можна ефективно використовувати як безпосередньо в аудиторії, так і в умовах онлайн-навчання.

1. Вправа «Веб-серфінг» – це багаторазовий перехід по посиланнях з одних веб-сторінок інтернет-сайтів на інші, тобто «переміщення поверхнею інтернету». Здобувачі освіти таким чином розкривають зміст найрізноманітніших питань. Робота повинна супроводжуватися посиланнями на інтернет сторінки та копіями вікон.

2. «Лекція з помилками» – цей вид роботи передбачає попереднє ознайомлення учнів з матеріалом і виправлення помилок у процесі перегляду відеолекції, знятої педагогом задалегідь. Можна орієнтувати здобувачів освіти, вказавши загальну кількість помилок (змістового, методичного, поведінкового характеру), яка буде допущена. Ця форма забезпечує активне слухання і зворотній зв'язок, виконує стимулювальну, контрольну і діагностичну функції.

3. «Магазин самообслуговування» передбачає самостійний вибір контрольного запитання чи теми для обговорення із запропонованих на окремих картках (наприклад, у WordWoll). Можна запропонувати вибрати число, за яким буде запитання. Наприклад, на зеленому полі – репродуктивні, на жовтому – реконструктивні, а на червоному – творчі запитання. Цю вправу доцільно проводити на етапі узагальнення та створення матеріалу [4, 5].

Таким чином, використання інноваційного простору закладу освіти сприяє створенню сучасного освітнього середовища, надає можливості до саморозвитку й оволодіння комплексом умінь, навичок та якостей, з яких складається

ПОРАДИ СУЧАСНИМ ПЕДАГОГАМ ЩОДО РОБОТИ З НОВИМ ПОКОЛІННЯМ

(від американського експерта у сфері освіти дорослих і дітей Дж. Катса)

1. Добре структурувати освітній процес. Покоління росте в дуже «впорядкованому» світі та потребує такого ж порядку й логічної послідовності від навчання.

2. Забезпечити «зворотній зв'язок». Сучасні учні завжди хочуть знати, наскільки точними є їхні припущення, чи правильно вони розуміють матеріал, чи роблять помилки, тому вдячні викладачу за увагу та участь.

3. Зробити навчальний матеріал «яскравим і візуальним». Нове покоління найкраще сприймає візуальну інформацію.

4. Скоротити та візуалізувати інформацію. Текстові матеріали повинні бути простими для розуміння, структура тексту має відповідати його змісту, а ключові моменти – виділені візуально. Крім того, для цього покоління дуже важливим є підбиття підсумків за кожним етапом навчання – і майже негайна постановка завдань до наступного етапу.

5. Спілкуватися усно. Доцільно використовувати методики, які передбачають усний обмін інформацією між учнями: вербалізована інформація швидше і краще зберігається в пам'яті. Спілкування учнів між собою стимулює пам'ять і робить навчальний процес більш динамічним.

6. Ставити перед учнями зрозумілі й реальні цілі. Представники нового покоління готові робити все максимально ефективно, але для цього вони повинні знати, що саме вимагається від них.

7. Подавати матеріал в оптимістичному тоні. Позитивне мислення сприяє розумовій активності.

8. Не перевантажувати інформацією. Молодь хоче отримувати «сконцентровані» знання. Крім того, вони свідомо ігнорують етапи уроку, спрямовані на «закріплення» матеріалу за допомогою його багаторазового повторення: як тільки суть навчального матеріалу їм стає зрозумілою, подальше повторення того ж матеріалу стає «недоречним».

9. Використовувати ефективно час. Здобувачі освіти не здатні утримувати увагу на будь-чому понад 15-20 хвилин. Тому навчальний час доцільно ділити на певні інтервали, протягом яких в учнів буде змінюватися вид діяльності.

10. Керувати мудро. Учні не будуть зневажати педагога, якщо вони відчувають, що їхні знання в деяких питаннях більш глибокі, ніж його. Однак вони безумовно бажають, щоб педагог надав їм можливість продемонструвати ці знання, і будуть дуже вдячні, якщо він проявить щирий інтерес. Представники цього покоління хочуть, щоб наставник був здатним і мудрим керівником, а не «все знав» [2].

професійна компетентність. Зокрема таких, як: взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, комунікування; робота в команді; швидкий пошук і опрацювання необхідної інформації, оцінка, порівняння, доповнення і засвоєння її; приймання рішень у нестандартних ситуаціях; створення умов для творчості, надання необхідних повноважень, оперативність приймання рішень; критичне оцінювання наслідків своїх рішень, навчання на власних помилках.

Список використаних джерел

1. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf><https://core.ac.uk/download/pdf/42971148.pdf>.

2. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло. – URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229.

3. Дубініна Оксана, Бурлаєнко Тетяна, Добровольський Віктор.

Особливості впровадження змішаного навчання. – URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/pedagog/Bulletin_15_44_Pedagogika_Dubinina_Burlaenko_Dobrovolskyi.pdf.

4. Докторович Валерія. Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти як педагогічна проблема. – URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/pedagog/Bulletin_15_44_Pedagogika_Doktorovych.pdf.

5. Аліна Мірошникова: Як вчителям порозумітися з «цифровим» поколінням дітей. – URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovym-pokolinnjam-ditej-porady-psyhologa/>.

Ірина ДУБРОВА,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО РЕСУРСУ ПЕДАГОГІВ ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІЙНИ

Одним із головних завдань закладу освіти є повсякденна психологічна допомога та емоційна підтримка учасників освітнього процесу. Педагоги мають враховувати емоційний стан здобувачів освіти та надавати підтримку. Відповідальне ставлення до надання допомоги також означає турботу і про власне здоров'я та благополуччя. Педагогу, та й кожному, хто надає допомогу, потрібно, перш за все, мати власний психологічний ресурс, тільки тоді він в змозі надати допомогу комусь.

Спочатку визначимо поняття «психологічний ресурс». Іноді кажуть ще «особистісний ресурс», «життєвий досвід», «копінг», «життєтворчий і особистісний потенціал», «внутрішні ресурси», «психологічні резерви», «адаптаційні можливості».

Психологічні ресурси – це такі індивідуальні властивості та здібності, що дозволяють людині за рахунок власних психічних можливостей підтримувати і розвивати власну активність, забезпечувати психологічне благополуччя. Найбільш суттєво роль психологічних ресурсів проявляється в несприятливих або невизначених ситуаціях, коли наявні виклики вимагають від людини мобілізації та застосування своїх сил.

Психологічні ресурси виконують ряд функцій:

- забезпечення контролю та самоконтролю;
- здатність до адаптації, самозмін та вирішення критичних ситуацій;
- здатність до когнітивної

структуризації;

- інструменталізація діяльності та поведінки;
- здатність до осмислення ситуації.

Стрес як переживання впливу екстремальних подразників виникає тоді, коли людина відчуває, що втрачає ресурси для протидії ситуації, що склалась або вони вже втрачені і їх важко відновити. Загалом втрата ресурсів розглядається як первинний механізм, що запускає стресові реакції, які супроводжуються різними негативними переживаннями. Відповідно, здолати стресову ситуацію можна шляхом відновлення втрачених ресурсів або ініціювання нових.

Під впливом постійного стресу, який ми зараз з вами переживаємо, починаємо відчувати, що втрачаємо ресурси для протидії ситуації. Тому, з метою визначення стану психологічних ресурсів серед педагогів та майстрів виробничого навчання ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти», а також серед практичних психологів та соціальних педагогів ЗП(ПТ)О Харківської області, у травні 2023 року було проведено дослідження за методикою Мадді. Автор тесту вважає, що життєстійкість являє собою набір установок, які допомагають людині трансформувати стресові життєві події, перетворювати зміни в можливості:

- **«залученість»** – впевненість у тому, що участь у подіях, які відбу-

ваються, дає можливість знайти щось цінне для особистості;

- **«контроль»** – віра в те, що боротьба дозволяє вплинути на результат події, хоча успіх не гарантований;

– **«виклик», «прийняття ризику»** – сприйняття людиною життєвих подій як виклик і випробування себе, впевненість людини в тому, що все, що відбувається, сприяє її розвитку за рахунок знань, отриманих від досвіду – позитивного чи негативного.

Дослідження було проведено у два етапи. На першому етапі ми вивчали особливості психологічного ресурсу, а саме: життєстійкість та її складові. Життєстійкість є базовою характеристикою особистості, яка підвищує успішність діяльності, пізнавальну активність, фізичну витривалість, покращує душевне і соматичне здоров'я. А також являє собою набір установок, які допомагають людині трансформувати стресові життєві події, перетворювати зміни в можливості. У ролі таких установок враховуються: «залученість», «контроль» і «виклик».

Аналіз результатів виявив, що тільки 33% опитаних мають досить виражені показники життєстійкості, а 67% – показники нижче середнього (рис.1). Крім цього, з кожної установки більше половини опитаних мають показники нижче середнього, а особливо за шкалою «залученість», 65%, що говорить про небажання розуміти або сумніви, що досвід подій може бути використаний для особистого розви-

Результати опитування за методикою Мадді «Короткий тест життєстійкості»

Рис.1.

Рис.2.

тку. Так і за установками «контроль» та «прийняття ризику», теж показники нижче середнього у 57%, тобто опитувані слабо вірять у те, що їх дії призведуть до успіху, та не сприймають їх як виклик до розвитку (рис.2 на стор.11). Все це ослаблює психологічну стійкість та виснажує психологічні ресурси.

На наступному етапі ми визначали психологічну ресурсність особистості педагога. Аналіз отриманих даних свідчить про те, що тільки 30% респондентів мають високий рівень ресурсності, у 56% – середній, у 14% – низький рівень (рис.3). Отже, більшість осіб мають ресурсність на середньому та низькому рівні. Такі результати говорять про те, що педагоги не відчують здатність бути компетентними у життєвих і професійних питаннях, не прагнуть до аналізу особистісного потенціалу, у них немає впевненості у прийнятті рішень. Таким людям важко самостійно діяти у подоланні складних життєвих ситуацій, підтримувати та надихати інших, тобто це говорить про тимчасову нестачу потенціалу особистісних ресурсів.

І остання, з середніми показниками, діаграма (рис.4) свідчить про те, що у педагогів з низькими показниками ресурсності ми бачимо досить низькі показники за шкалою впевненості у собі, самореалізації у професії, а також знання власних ресурсів та уміння використовувати їх. Натомість у педагогів з високими показниками ресурсності спостерігаємо високі показники саме за цими шкалами, і найвищий показник за шкалою «допомога іншим».

Треба зазначити, що такі параметри, як вік, перебування у окупації, перебування на безпечних територіях, не

Рис.3.

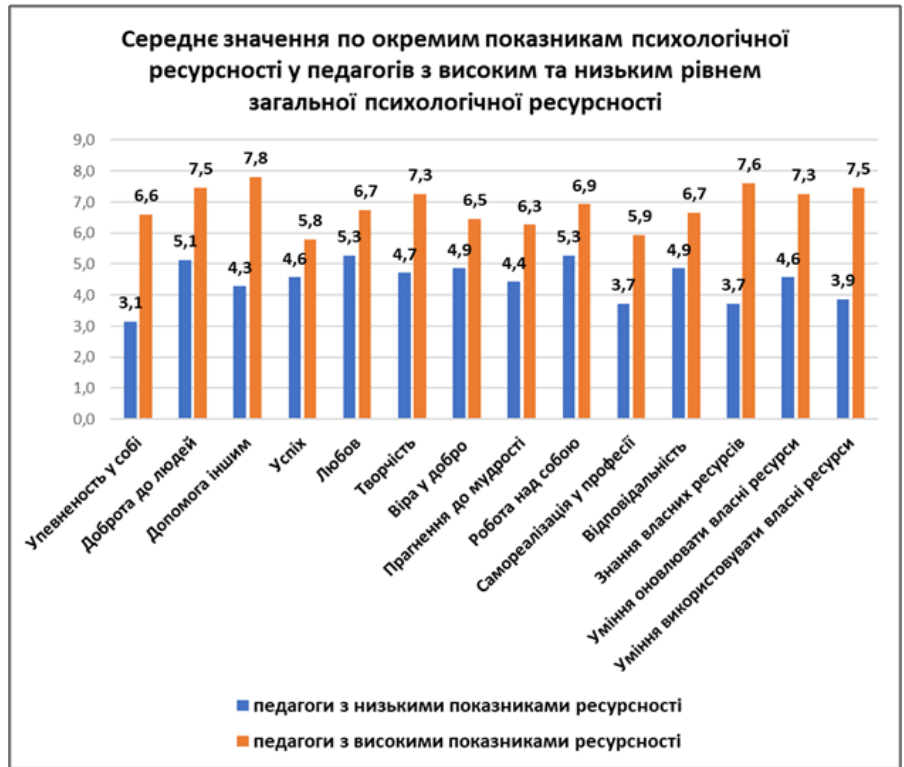

Рис.4.

мають зв'язку з отриманими даними.

Отже, психологічний ресурс учасників освітнього процесу є надзвичайно важливим в умовах воєнного часу. Адже, не дивлячись на складні життєві умови, ми працюємо, сприяючи формуванню відповідних результатів навчання. Такі умови спонукають до мобілізації фізичних, інтелектуальних та ряду інших життєвих, професійних ресурсів. Все це виснажує учасників освітнього процесу, тому існує потреба у підтримці психологічного здоров'я, та гармонізації психоемоційної сфери, в першу чергу, педагогів.

Розвиток психологічного ресурсу є можливим тільки при прагненні самої людини до розуміння себе, своїх можливостей, формуванні світогляду, що дозволяє опанувати те, що відбувається, володіння знаннями, які дозволяють відновлюватись. І другий чинник, що сприятиме високому рівню психологічного ресурсу та життєстійкості – це умови життєвого та освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. Даценко О.А. Психологічний ресурс особистості як наукова парадигма // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 31 (70) № 4 2020/ DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.4/03>
2. Титаренко Т.М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травмизації: монографія / Т.М.Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. – 160 с.
3. Олефір В.О. Коротка версія тесту життєстійкості / В.О.Олефір, М.А.Кузнецов, А.В.Павлова // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2013. – Вип. 45(2). – С.158-165. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2013_45\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2013_45(2)_22)
4. Штепа О.С. Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики / О.С.Штепа // Проблеми сучасної психології. – 2018. – Вип. 39. – С.380-399. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_39_33

Наталія ПЯТАК,
практичний психолог
ДНЗ «Слобожанський регіональний
центр професійної освіти»

АЛГОРИТМ ДІЙ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О У РЕЖИМІ ОНЛАЙН

У ситуації сьогодення «доставка інформації» стала свого роду випробуванням не тільки для викладачів і майстрів в/н, а й для практичних психологів і соціальних педагогів.

Однією з найбільш випробуваних ланок стали психодіагностичні дослідження, адже основна умова здійснення онлайн-опитування чи онлайн-анкетування – забезпечення етичних принципів діагностики.

Важливою умовою успішної реалізації психодіагностичної роботи практичного психолога було проведення відповідної підготовчої роботи, а саме: організація каналів комунікації з учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Найдоцільнішим стало використання інструменту для створення анкет і опитувальників – Google Forms. Щоб створити опитування необхідно:

- зайти на Google диск;
- натиснути «Створити форму»;
- створити запитання і варіанти відповідей (у налаштуваннях можна обрати кількість обов'язкових відповідей, створити тестування з подальшим підрахунком балів або залишити порожній рядок для розгорнутої відповіді);
- коли форма буде готова, необхідно надіслати посилання респондентам. Для цього треба натиснути кнопку «Відправити» і ввести електронну адресу отримувача або скопіювати посилання на опитування і додати його в чат чи розповсюдити іншим зручним способом.

У Google Forms можна переглянути відповіді респондентів у діаграмах, а також скачати їх на ПК у форматі файлу Excel. Відповіді кожного респондента представлено на одному рядку, отримані результати записуються в загальну зведену таблицю по кожній навчальній групі окремо. Результати опиту-

вання зберігаються в Google Forms на Google диску і на ПК в форматі файлу Excel.

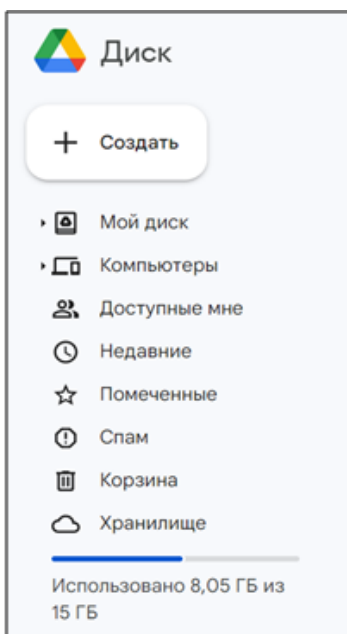
Психологічною службою Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту психодіагностика проводилася відповідно до річного плану роботи. Але форми та засоби здійснення досліджень відрізнялися через дистанційне навчання. Я помітила, що мені не вистачає спостережень та взаємодії з учнями.

Наприклад, у рамках адаптаційного періоду проводилося тестування з метою з'ясування індивідуальних особливостей першокурсників, їх нахилів і уподобань. Питання тестів були складені таким чином, щоб була можливість проаналізувати різні фактори адаптації під час онлайн-навчання, такі як: мотивація вступу до ліцею, чи вдалося потоваришувати з одногрупниками за допомогою інтернет-зв'язку, проблеми, з якими зіткнулись першокурсники під час онлайн-навчання, взаємозв'язок з викладачами і майстрами в/н, схильність до шкідливих звичок, загальний емоційно-психологічний стан, рівень тривожності тощо.

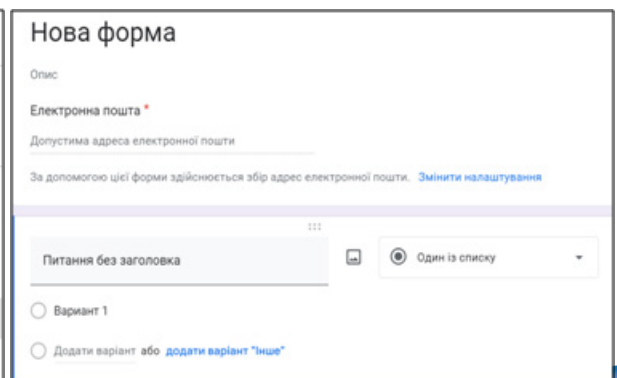
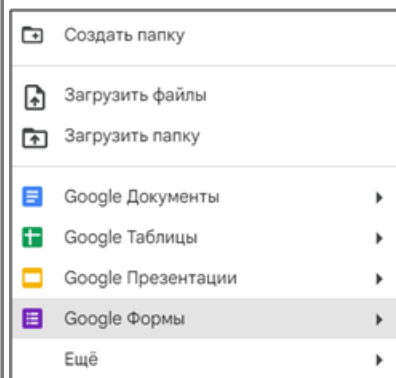
Результат зазначених тестувань надає можливість класним керівникам і майстрам в/н більше дізнатися про своїх здобувачів освіти, підібрати особистий підхід до кожного з них та скорегувати систему виховних годин та заходів, направлених на успішне «входження» здобувачів освіти нового набору в учнівський колектив ліцею, успішне опанування нових знань.

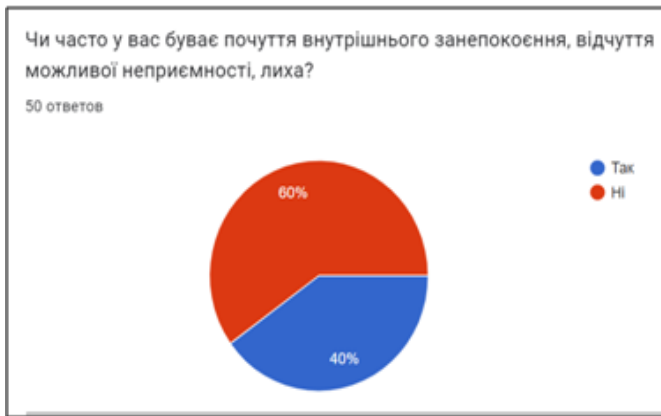
Не можна не зазначити і труднощів, з якими довелося зустрітись під час проведення психодіагностичних досліджень в онлайн-режимі, наприклад: діагностичне обстеження здобувачів освіти нового набору за методикою Леонгарда – Шмішека згідно з річним планом роботи проводилося у вересні 2022 року.

Станом на грудень 2022 року дослідження пройшли тільки 52 здобувачі освіти I курсу, що становить 41,6 % від загальної кількості першокурсників. Такий малий відсоток

Відповіді кожного респондента представлено на одному рядку, отримані результати записуються в загальну зведену таблицю по кожній навчальній групі окремо. Результати опиту-

Новая форма (Ответы) | Анкетирование

Вопрос: Чи частіше ви відчуваєте внутрішнє занепокоєння?

№	Ім'я	Група	Відповідь	Дата
1	Катерина Осика	ОП-1	Так	04.11.2022 10:22:03
2	Наталія Доросенко	ОП-1	Ні	04.11.2022 10:28:13
3	Людмила Білоус	ОП-1	Так	04.11.2022 10:32:24
4	Тамара Савицька	ПМТЕ-22	Так	04.11.2022 10:42:27
5	Тетяна Іванова	ОП-1	Так	04.11.2022 10:44:56
6	Світлана Коваленко	ОП-1	Так	04.11.2022 10:45:45
7	Світлана Коваленко	ОП-1	Так	04.11.2022 10:53:17
8	Світлана Коваленко	ПМТЕ-22	Так	04.11.2022 12:29:02
9	Вікторія Давидова	ПМТЕ-22	Ні	04.11.2022 12:31:36
10	Аліна Шевченко	ПМТЕ-22	Так	04.11.2022 12:35:02
11	Наталія Білоус	ПМТЕ-22	Так	04.11.2022 13:06:23
12	Федора Шевченко	ПМТЕ-22	Ні	04.11.2022 14:11:25
13	Катерина Терешко	ПМТЕ-116	Так	04.11.2022 14:34:56
14	Аліна Шевченко	ПМТЕ-22	Так	04.11.2022 14:40:14

може бути пов'язаний з тим, що методика має 88 своєрідних питань, на які під час очного діагностування здобувачі освіти ставили відповідну відмітку в бланку відповіді після того, як їм озвучували питання, а зараз їм довелося читати питання самостійно, тому можна припустити, що не усі здобувачі освіти мали велике бажання працювати з тестами.

Також ці фактори могли вплинути на результати обстеження, оскільки відповідати на запитання тесту потрібно швидко і довго не розмірковувати над відповіддю, незважаючи на те, що в умовах були вказані правила. Відстежити, скільки часу міркував над відповіддю кожен учасник – неможливо.

При обробці результатів тестувань виникали певні труднощі, які пов'язані з дистанційною формою роботи. Методика обстеження з початку її створення не передбачалася для дистанційної роботи. Якщо під час обробки результатів очного діагностування збиралися заповнені бланки і вираховувалися результати, то під час дистанційного опитування в Google формі такої можливості немає, відповіді були зібрані у вигляді таблиці і на кожного учасника окремо довелося вручну заповнювати бланк, а потім вираховувалися результати, що значно збільшило час роботи над обробкою результатів тестування.

Опитувальник Леонгарда - Шмішека

Вопросы | Ответы | Настройки

Приглашенные респонденты

- Электронная почта: eo355042@gmail.com
- nataliadorosenko340@gmail.com
- lyeekoviktoria219@gmail.com
- alexka47@gmail.com
- inna-sergeevna219@gmail.com
- ariselesuhna83@gmail.com
- efemovbogdan88@gmail.com
- andrijsemenenko2@gmail.com

Бланк відповідей на опитувальник Шмішека

ПІБ _____ група _____ Дата _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88
Г	Н	Ем	П	Т	Ц	Д	З	Дп	Ек	Г	Н	Ем	П	Н	Т	П	Ц	Д	З	Дп	Д

Однак психодіагностичні дослідження індивідуальних рис особистості є фундаментальними в роботі психологічної служби ЗП(ПТ)О, бо вони визначають зміст, спрямованість та особливості діяльності не тільки практичного психолога та соціального педагога, а усього педагогічного колективу в цілому.

Так, за запитом адміністрації ліцею, у жовтні 2022 року було проведено діагностичне дослідження здобувачів освіти І курсу щодо рівня тривожності за психодіагностичною методикою Бека. Як з'ясувалося, більшість здобувачів освіти, які мають підвищений рівень тривожності, знаходилися на окупованій території, тому чинники, що вплинули на підвищення рівня тривожності, – це стресові відчуття, що пережи-

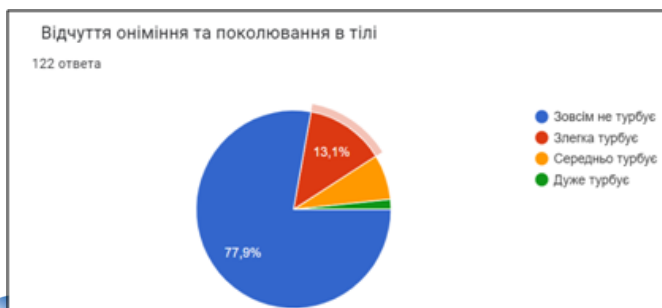
ли підлітки під час перебування у зоні активних бойових дій.

І як завжди, після аналізу результатів дослідження проводилися відповідні заходи щодо профілактики та корекції тривожних і стресових станів з учнями, які мають середній і підвищений рівень тривожності.

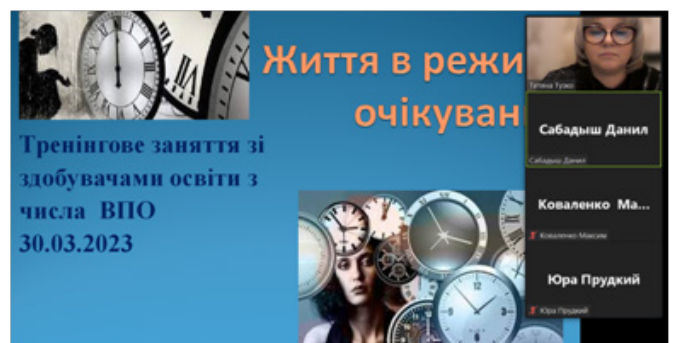
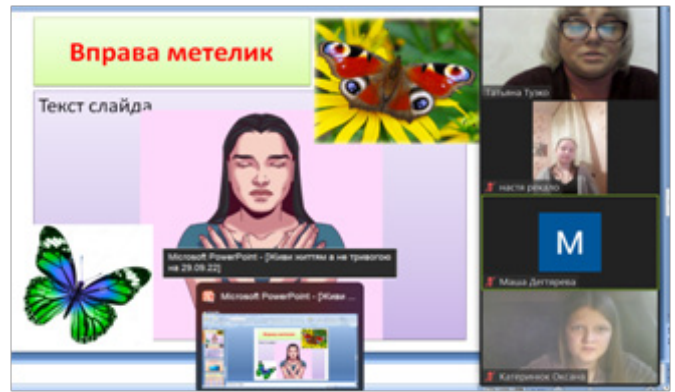
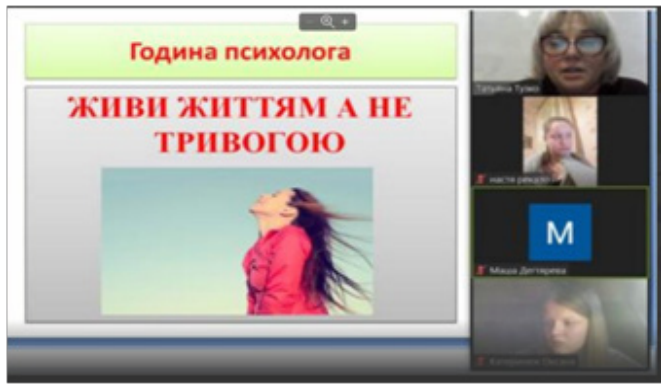
Учасникам заходів були запропоновані вправи на саморегуляцію і релаксацію, а також надані рекомендації: як надати самопомогу при тривожних і стресових станах.

Під час тренінгу «Життя в режимі очікування» учасники виконували вправи на подолання негативних почуттів, пов'язаних з пережитими подіями, вчилися долати фобії і страхи, розбиралися зі своїми емоціями, планували майбутнє.

Отже, алгоритм дій щодо проведення психодіагностичних

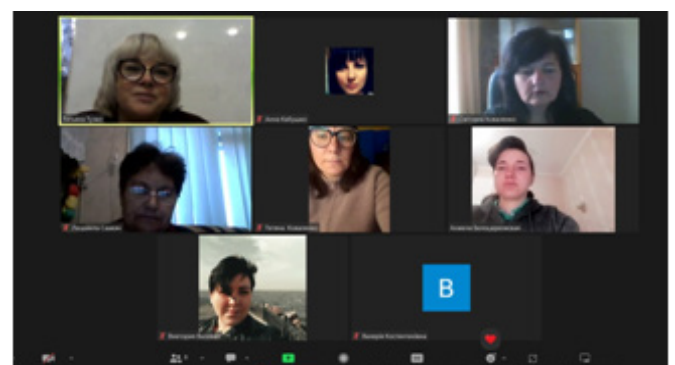
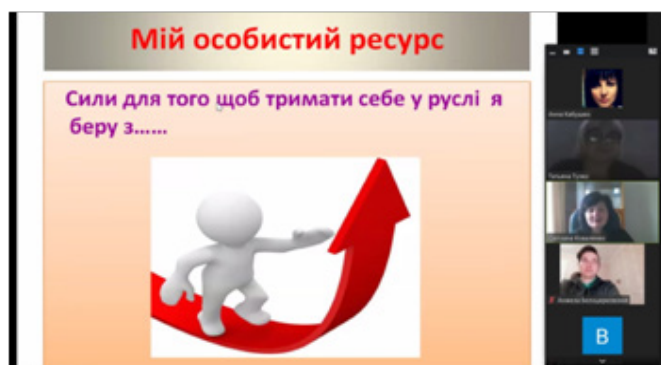
досліджень здобувачів освіти ЗП(ПТ)О у режимі онлайн, такий:

- опитувальник створюється у Google формі, посилання на тести надається здобувачам освіти;
- відповіді автоматично заносяться в бланки відповідей, після чого проводиться їх обробка і розрахунок результатів;
- складаються протоколи психодіагностичного дослідження;
- після обробки результатів тестування проводиться поглиблена діагностика, корекційні та про-

філактичні заходи;

- важливим аспектом є консультативні бесіди, надаються рекомендації керівникам навчальних груп і батькам.

У наступному навчальному році психологічною службою Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту буде проведено повторне психодіагностичне дослідження рівня тривожності здобувачів освіти уже II курсу. Після результатів діагностування будуть проводитися заходи щодо покращення емоційного стану здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Андрушко Я.С. Основи психологічного тренінгу та психокорекція. – Львівська політехніка, 2021.
2. Діти та війна. Навчання технік зцілення. Патрік Сміт, Атле Дирегров, Вільям Юле / пер. з англ. О.Антонишин; наук. ред. Катерини Явної. – Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2022.
3. Організація психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: метод. рек. / за заг. ред. І.В.Марухині – Суми: НВВ КЗ СОІППО – 2021. – 80 с.

4. Полішук С.А. Методичний довідник з психодіагностики. – К.: Вид. Книга 2023.

5. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.Л.Зливков, С.О.Лукомська, О.В.Федан. – Київ, 2016. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf>

Тетяна ТУЗКО,
практичний психолог Люботинського професійного
ліцею залізничного транспорту

Використання ChatGPT у педагогічній діяльності

Глосарій

AI — Artificial Intelligence (штучний інтелект)

ШІ — Штучний інтелект

Нейромережа (neural network) — програма-помічник, що працює з використанням ШІ. Синоніми: нейронка, аїшка, генеративний штучний інтелект.

Вступ

Нейромережа — це один із напрямків штучного інтелекту; машинна інтерпретація мозку людини, в якому знаходяться мільйони нейронів, що передають інформацію у вигляді електричних імпульсів. Нейромережі здатні самостійно навчатися і розвиватися, будуючи свій досвід на помилках.

З широким розповсюдженням ШІ (2022 рік) з'явилося упередження про те, що деякі професії в майбутньому стануть неактуальними і їх замінить ШІ. Але я переконана, що нас замінить не ШІ, а людина, яка вмєє з ним працювати.

Ідея AI у навчанні не в тому, щоб замінити викладача, а скоротити його трудовитрати на +/- 20%.

У цій статті хочу розглянути нейромережу ChatGPT і як можна застосувати її на практиці для допомоги в щоденних завданнях педагога.

Початок роботи з ChatGPT

Для початку давайте познайомимось із ChatGPT та оглянемо інтерфейс.

Щоб увійти до ChatGPT вам необхідно відкрити сайт <https://openai.com/>, перейти до розділу «Product» вгорі і вибрати там ChatGPT.

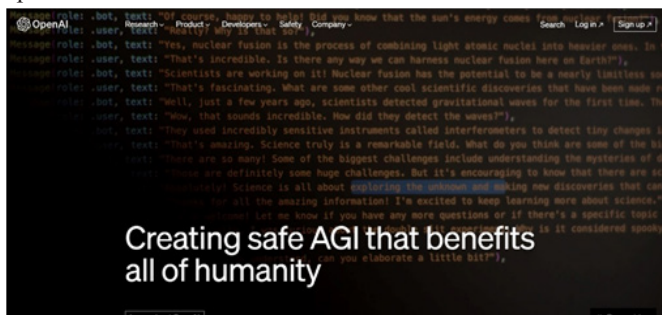

Рисунок 1 — Головна сторінка сайту OpenAI

Далі внизу натиснути посилання «Try on Web».

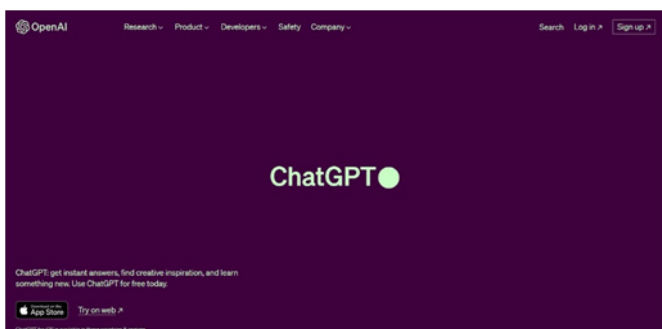

Рисунок 2 — Розділ ChatGPT

Далі потрібно створити обліковий запис і авторизуватись (за допомогою акаунта Gmail) і все — можна користуватись сервісом безкоштовно.

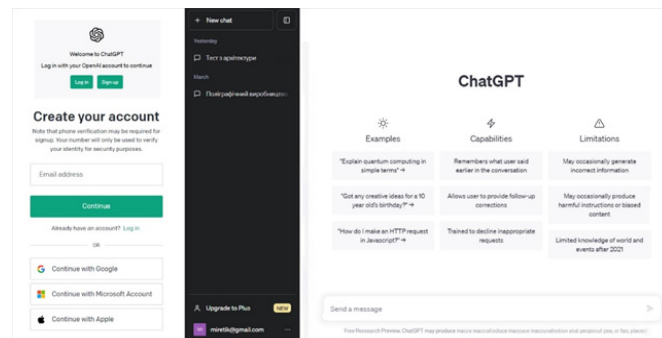

Рисунок 3 — Початок роботи з ChatGPT

Що таке ChatGPT? Якщо запитати це у самої нейромережі, відповідь буде такою:

«Я є комп'ютерною програмою, призначеною для допомоги людям з питань інформації. Точно так само, як у вас є мозок, який допомагає вам думати та вчитися, у мене є особливий вид мозку який називається «штучний інтелект», який допомагає мені розуміти та відповідати на ваші запитання. Я зроблений з дротів та схем всередині великого комп'ютера. І так само, як ви вчитеся новому кожен день, я теж постійно вчуся та стаю розумнішим! Отже, коли ви запитуете мене про щось, я використовую свій «мозок», щоб спробувати знайти найкращу відповідь для вас. Я можу шукати у багатьох різних джерелах інформації, таких як книги чи веб-сайти, і використовувати те, що знайшов, щоб дати вам найбільш точну відповідь, яку я можу».

Окрім відповідей на запитання, ця нейромережа може виконувати повноцінні завдання, як от написати сценарій, скласти тести, порівняти поняття тощо.

Особливості ChatGPT

Особливістю роботи ChatGPT є те, що він обирає відповіді з найбільш імовірних, як би передбачаючи наступне слово. Тому якщо ставити йому одне і те саме питання декілька разів, відповіді будуть різними. Що це означає для нас як для користувачів?

- ChatGPT може видавати неправдиву інформацію.

Оскільки чат тренували на використанні інформації з інтернету і оскільки він намагається передбачити наступне слово (залежно від того, які слова були до цього) — значить він не завжди видає достовірну інформацію. Відомо, що не вся інформація в інтернеті є достовірною. Тому відповіді чату необхідно перевіряти.

- ChatGPT чутливий до формулювання запитання.

Якщо ви щось написали, і відповідь містить дивні вирази і неправильне формулювання, можна попросити чат згенерувати нову відповідь або ви просто можете сформулювати запитання по-іншому.

- ChatGPT найкраще працює англійською мовою.

Звісно, чат працює багатьма мовами, в тому числі українською, але найшвидше і якісніше він працює англійською. Це викликано тим, що інформація, на якій чат тренували, здебільшого була на англійській мові.

- ChatGPT має інформацію лише до 2021 року.

Його тренували на веб-сторінках, створених до 2021 року. Але нейромережа постійно оновлюється, і в нових моделях та розширеннях чату можуть бути дані про актуальні події та явища.

Основні напрямки використання ChatGPT:

- Асистент — коли є певне завдання і нам потрібна допомога з ним;
- Тренажер — чат може зіграти ту роль, про яку ви його попросили.

Використання ChatGPT в якості асистента більш поширене, адже він допомагає з виконанням рутинних завдань і добре справляється з написанням чернеток. Тобто та інформація, яку нам видає чат, можна назвати чернеткою, яка потребує правок і покращення. Користувач оптимізує свій час саме на пошуку інформації в інтернеті, адже не потрібно виконувати всю роботу «з нуля», а просто перевірити чернетку і внести в неї необхідні зміни.

Ідеї для використання ChatGPT як асистента:

1. Генерація ідей (запропонуй ідеї для заняття; запропонуй теми тренінгів; що ти думаєш про ідею використовувати цей підхід/приклад/аналогію?).
2. Прописати структуру заняття/курсу/воркшопу (напиши навчальні цілі для уроку на тему «...»; відповідно до заданих цілей пропиши методи оцінювання та сформулюй програму).
3. Спланувати конкретні активності та інформацію (запропонуй сценарій для навчання навички X; розпиши гайд для групового проєкту; напиши тестові завдання; напиши сценарій вправи; скороти мій текст тощо).

ChatGPT можна ефективно використовувати як асистента для підготовки матеріалів заняття. Зокрема для аналізу тексту і генерації різних підсумків тексту (підсумуй цей текст; наведи приклади; перепиши у конкретному стилі; переклади). Ваш текст можна надати за посиланням або скопіювати і вставити у вікно ChatGPT.

Використання ChatGPT як *тренажера* реалізується в таких ідеях:

1. Навчити іноземної мови. (Ти — мій учитель англійської. Ти вчиш мене розмовляти англійською. Постав мені одне запитання англійською, почекай поки я відповім, потім постав наступне запитання. Коли я роблю помилки, виправляй їх та пояснюй).
2. Надати зворотний зв'язок за заданими критеріями. (Оціни есе з попереднього повідомлення за наступними критеріями: відповідність есе концепції прав людини, наявність та чітке викладення власної думки, креативність та оригінальність викладу. Дай зворотній зв'язок.)
3. Відігравати певну роль — наприклад, коуча.

Для чого не варто використовувати ChatGPT?

- Для конфіденційної інформації (персональної або корпоративної). Наприклад, не варто розробляти бізнес-план і надавати чату фінансові дані вашої компанії.
- Для досліджень і пошуку відповідей на запитання без фактчекінгу (перевірки). Навіть розробники нейромережі

визнають, що чат може галюцинувати (генерує неправдиву інформацію, вигадує). Також складнощі в чаті виникають із цитуванням і зазначенням джерел — все це необхідно обов'язково перевіряти.

Головне правило в роботі з ChatGPT — завжди перевіряти його відповіді.

Інструкції для ChatGPT — промпти (prompts)

ChatGPT — недосвідчений асистент, тому якісна інструкція — це запорука того, що він зробить саме те, що ви його попросили. У сфері штучного інтелекту навіть є окрема професія Prompt Engineer and Librarian, тобто розробник інструкцій для штучного інтелекту. Ці розробники тестують і досліджують на що здатний штучний інтелект, а які навички у нього поки що відсутні.

ChatGPT не знає абсолютно все і в нього немає доступу до інтернету, він абсолютно розгублений якщо в нього недостатньо контексту (не розуміє для чого і як робити завдання) і якщо у нього немає чіткої інструкції.

Загальні принципи складання якісних інструкцій (промптів):

- **конкретність;**

Не конкретно: напиши план уроку про вулкани.

Конкретно: напиши план уроку про вулкани для 7-го класу (учням 10-12 років). Тривалість уроку — 45 хвилин. Додай практичну частину.

- **фідбек;**

Скажіть чату, що вам сподобалось, а що — ні. Запропонуйте, що ви хочете побачити натомість.

Регенеруйте або попросіть створити кілька варіантів (запропонуй 5 структур воркшопу).

Уточніть (як ця частина воркшопу стосується навчальних цілей?).

- **структура;**

Покроково розписуйте задачу: 1. Розпиши навчальні цілі уроку. 2. Запропонуй оцінювання для кожної цілі. 3. Запропонуй план уроку відповідно до цілей.

• **ChatGPT пам'ятає чого він навчився в межах одного діалогу**

Окрім цього варто зауважити, що у ChatGPT є обмеження на довжину відповіді, а також інколи система може дати збій і просто «зависнути». В такому випадку перезавантажте сторінку або напишіть чату «продовжуй» («continue»), щоб він дописав свою відповідь.

Види промптів ChatGPT

Промпти можуть бути прості та складні. Складні називають «мегапромптами», і у них є певна структура:

1. Роль ChatGPT. З самого початку можна дати чату конкретну роль (act as...an editor / an instructional designer / etc.). Така роль також задає чату контекст і дає зрозуміти, які знання він має використовувати для виконання завдання.
2. Завдання і кроки для виконання (структуризація завдання — 1, 2, 3...).
3. Контекст — додаткова інформація:
  - а. Приклади, як має виглядати результат.
  - б. Пояснення інструментів, які має використати ChatGPT, посилання на релевантні ресурси.
  - в. Обмеження (за часом, за віком, за темами, за форматом онлайн/офлайн).
  - г. Критерії успіху (довжина кожного речення, викорис-

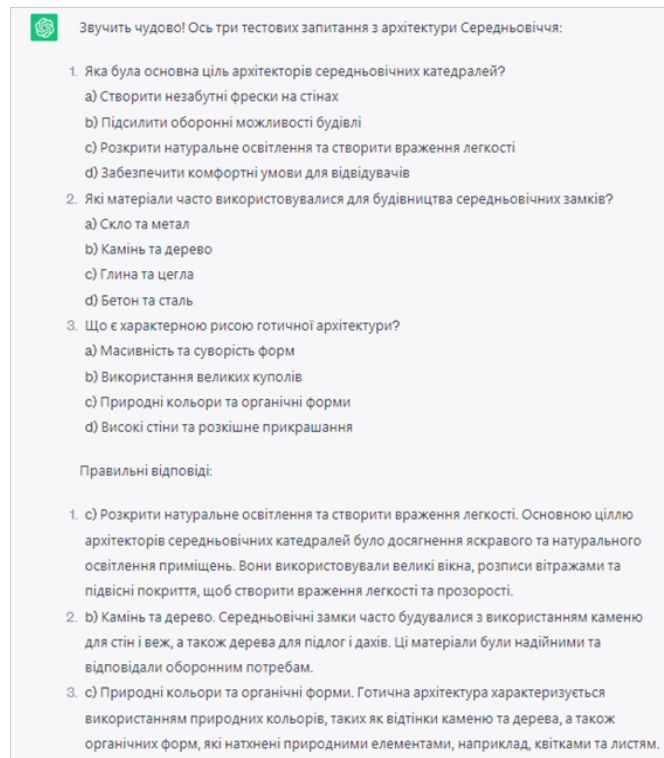
тання ключових слів тощо).

4. Формат результату — звичайний текст, таблиця, маркований / нумерований список тощо.

Приклади звичайних промптів:

1. Створення тестових завдань

Ти — вчитель мистецтва. Створи 3 тестових запитання із чотирма варіантами відповіді, які оцінюють знання з архітектури Середньовіччя. Перші два запитання можуть тестувати розуміння фактів, запитання 3 має тестувати глибше розуміння концепції готичної архітектури. Неправильні відповіді мають бути правдоподібними. Не використовуй «всі відповіді з перерахованих вище». Наприкінці тесту надай правильні відповіді та поясни їх.

Звучить чудово! Ось три тестових запитання з архітектури Середньовіччя:

1. Яка була основна ціль архітекторів середньовічних катедралей?
  - a) Створити незабутні фрески на стінах
  - b) Підсилити оборонні можливості будівлі
  - c) Розкрити натуральне освітлення та створити враження легкості
  - d) Забезпечити комфортні умови для відвідувачів
2. Які матеріали часто використовувалися для будівництва середньовічних замків?
  - a) Скло та метал
  - b) Камінь та дерево
  - c) Глина та цегла
  - d) Бетон та сталь
3. Що є характерною рисою готичної архітектури?
  - a) Масивність та суворість форм
  - b) Використання великих куполів
  - c) Природні кольори та органічні форми
  - d) Високі стіни та розкішне прикрашання

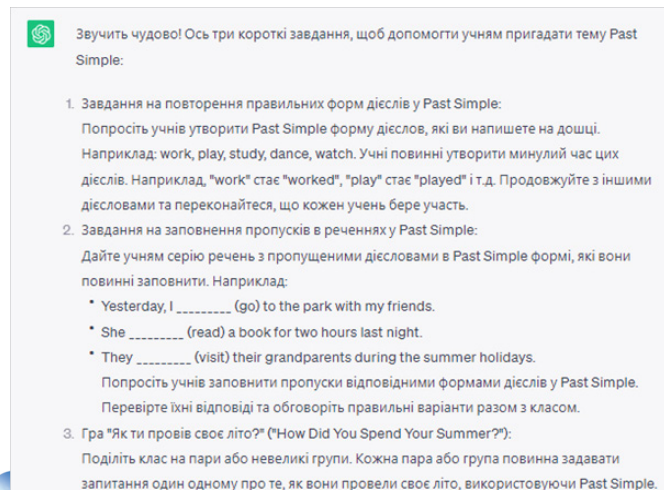
Правильні відповіді:

1. c) Розкрити натуральне освітлення та створити враження легкості. Основною ціллю архітекторів середньовічних катедралей було досягнення яскравого та натурального освітлення приміщень. Вони використовували великі вікна, розписи вітражами та підвісні покриття, щоб створити враження легкості та прозорості.
2. b) Камінь та дерево. Середньовічні замки часто будувалися з використанням каменю для стін і веж, а також дерева для підлог і дахів. Ці матеріали були надійними та відповідали оборонним потребам.
3. c) Природні кольори та органічні форми. Готична архітектура характеризується використанням природних кольорів, таких як відтінки каменю та дерева, а також органічних форм, які натхнені природними елементами, наприклад, квітками та листям.

Рисунок 4 — Результат промпту на тестові завдання

2. Завдання для повторення попередньої теми

Ти — вчитель англійської мови. Зараз ти навчаш Past Continuous, а до цього твої учні проходили Past Simple. Твоїм учням — 13-14 років. Запропонуй три короткі завдання, які допоможуть учням пригадати попередню тему. Завдання мають бути практичними та містити приклади з попередньої теми.

Звучить чудово! Ось три короткі завдання, щоб допомогти учням пригадати тему Past Simple:

1. Завдання на повторення правильних форм дієслів у Past Simple:
Попросіть учнів утворити Past Simple форму дієслів, які ви напишете на дошці.
Наприклад: work, play, study, dance, watch. Учні повинні утворити минулий час цих дієслів. Наприклад, "work" стає "worked", "play" стає "played" і т.д. Продовжуйте з іншими дієсловами та переконайтеся, що кожен учень бере участь.
2. Завдання на заповнення пропусків в реченнях у Past Simple:
Дайте учням серію речень з пропущеними дієсловами в Past Simple формі, які вони повинні заповнити. Наприклад:
  - * Yesterday, I ..... (go) to the park with my friends.
  - * She ..... (read) a book for two hours last night.
  - * They ..... (visit) their grandparents during the summer holidays.Попросіть учнів заповнити пропуски відповідними формами дієслів у Past Simple. Перевірте їхні відповіді та обговоріть правильні варіанти разом з класом.
3. Гра "Як ти провів своє літо?" ("How Did You Spend Your Summer?"):
Поділіть клас на пари або невеликі групи. Кожна пара або група повинна задавати запитання один одному про те, як вони провели своє літо, використовуючи Past Simple.

Наприклад:

A: Did you go on vacation?

B: Yes, I went to the beach.

A: Did you meet any new friends there?

B: No, I didn't meet any new friends.

Після декількох хвилин гри, зберіть увагу класу та обговоріть деякі відповіді, які ви чули.

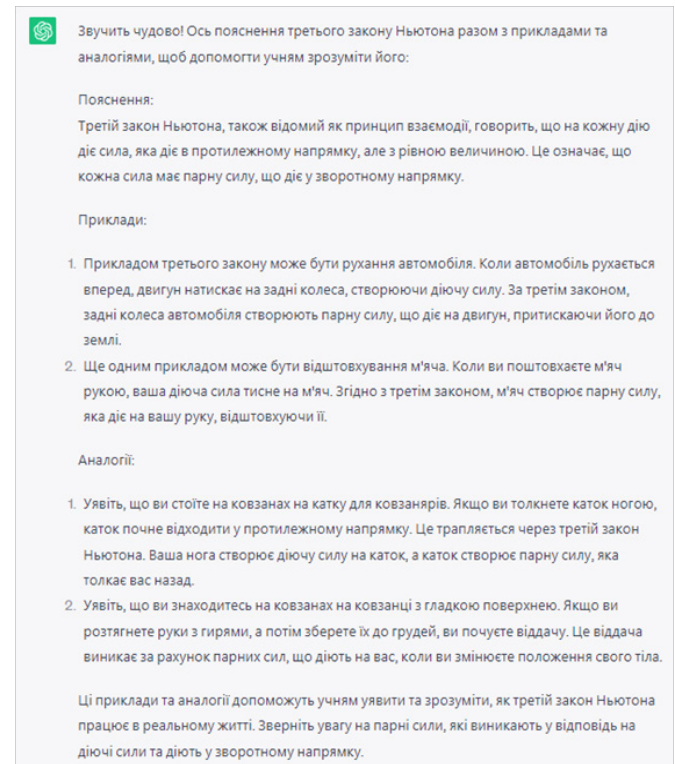
Попросіть кілька учнів поділитися своїми відповідями з класом.

Ці завдання допоможуть учням повторити тему Past Simple та підготувати їх до вивчення нової теми — Past Continuous.

Рисунок 5 — Генерація завдань на повторення

3. Генерація пояснень та аналогій

Ти — вчитель фізики. Ти готуєш пояснення для третього закону Ньютона. Рівень учнів — 13-14 років, вони нічого не знають про цю концепцію. Підготуй пояснення цієї концепції, також наведи 2-3 конкретні приклади та запропонуй 3 аналогії, які допоможуть мені зрозуміти, як ця концепція працює в реальному житті.

Звучить чудово! Ось пояснення третього закону Ньютона разом з прикладами та аналогіями, щоб допомогти учням зрозуміти його:

Пояснення:
Третій закон Ньютона, також відомий як принцип взаємодії, говорить, що на кожну дію діє сила, яка діє в протилежному напрямку, але з рівною величиною. Це означає, що кожна сила має парну силу, що діє у зворотному напрямку.

Приклади:

1. Прикладом третього закону може бути рухання автомобіля. Коли автомобіль рухається вперед, двигун натискає на задні колеса, створюючи діючу силу. За третім законом, задні колеса автомобіля створюють парну силу, що діє на двигун, притискаючи його до землі.
2. Ще одним прикладом може бути відштовхування м'яча. Коли ви поштовхаєте м'яч рукою, ваша діюча сила тисне на м'яч. Згідно з третім законом, м'яч створює парну силу, яка діє на вашу руку, відштовхуючи її.

Аналогії:

1. Уявіть, що ви стоїте на ковзанах на катку для ковзанярів. Якщо ви толкнете каток ногою, каток почне відходити у протилежному напрямку. Це трапляється через третій закон Ньютона. Ваша нога створює діючу силу на каток, а каток створює парну силу, яка толкає вас назад.
2. Уявіть, що ви знаходитесь на ковзанах на ковзанці з гладкою поверхнею. Якщо ви розтягнете руки з гирями, а потім зберете їх до грудей, ви почувате віддачу. Це віддача виникає за рахунок парних сил, що діють на вас, коли ви змінюєте положення свого тіла.

Ці приклади та аналогії допоможуть учням уявити та зрозуміти, як третій закон Ньютона працює в реальному житті. Зверніть увагу на парні сили, які виникають у відповідь на діючі сили та діють у зворотному напрямку.

Рисунок 6 — Генерація пояснень та аналогій

Приклад мегаромпту:

Ти — вчитель інформатики.

Твоє завдання — підготувати програму практичного заняття із програмування мовою JavaScript. Зроби наступне:

1. Напиши навчальні цілі заняття.
2. Запропонуй практичні завдання та формат теорії для кожної цілі.
3. Напиши програму заняття.

Обмеження: заняття триватиме 90 хвилин, з них 15 перерви. Заняття проводитиметься онлайн у Zoom. Учні ще не мають досвіду програмування JavaScript.

Формат відповіді:

Склади дві таблиці:

1. Табличка з навчальними цілями, завданнями та теорією.
2. Табличка-розклад заняття, де перший стовпчик — це тривалість частини заняття, другий — програма заняття, третій — власне завдання або теорія.

Ось навчальна програма практичного заняття з програмування мовою JavaScript:

1. Навчальні цілі заняття:

- Ознайомити учнів із основами мови програмування JavaScript.
- Навчити створювати змінні, використовувати оператори та керуючі конструкції.
- Показати приклади роботи з функціями та масивами в JavaScript.
- Засвоїти базові навички взаємодії з користувачем через введення даних та виведення результатів.

2. Завдання та формат теорії для кожної цілі:

Навчальна ціль	Завдання	Теорія
1. Ознайомлення з основами JavaScript	Пояснення основних понять: змінні, типи даних, оператори	Введення в мову JavaScript
	Виконання простих завдань з використанням вбудованих функцій та методів	Оператори та вирази
2. Робота зі змінними, операторами та керуючими конструкціями	Створення програм, використовуючи змінні, оператори та керуючі конструкції	Робота зі змінними та типами даних
		Умовні оператори та цикли
3. Функції та масиви в JavaScript	Визначення та виклик функцій	Створення та використання функцій
	Робота з масивами та ітерація по них	Робота з масивами та їх методи
4. Взаємодія з користувачем	Введення даних з клавіатури та виведення результатів	Робота зі стрічками та введення-виведення даних

3. Програма заняття:

Тривалість	Програма заняття	Завдання або теорія
10 хв	Введення та оголошення навчальних цілей	Оголошення навчальних цілей
20 хв	Ознайомлення з основами JavaScript	Пояснення основних понять: змінні, типи даних, оператори та вирази
25 хв	Робота зі змінними, операторами та керуючими конструкціями	Створення програм, використовуючи змінні, оператори та керуючі конструкції
15 хв	Перерва	Перерва
20 хв	Функції та масиви в JavaScript	Визначення та виклик функцій, робота з масивами та їх ітерація
10 хв	Взаємодія з користувачем	Введення даних з клавіатури та виведення результатів, робота зі стрічками
15 хв	Підсумок та завершення заняття	Підсумок

Ця програма дозволяє охопити основи мови програмування JavaScript та надає учням можливість отримати практичні навички в розв'язанні завдань із зазначених тем. Залежно від конкретних потреб вашого заняття, ви можете додати або змінити завдання та теорію, щоб краще відповідати вимогам учнів та обмежень тривалості заняття.

Рисунок 7 — Генерація програми заняття

Висновки

ChatGPT та інші інструменти на основі штучного інтелекту не замінюють людину і навички людини, але вони їх доповнюють, оскільки економлять час на рутинних задачах. Вони позбавляють людину страху «чистого аркуша» і звільняють час для більш творчих або стратегічних завдань.

Список використаних джерел

1. Як працює ChatGPT? — URL: — <https://writings.stephenwolfram.com/2023/02/what-is-chatgpt-doing-and-why-does-it-work/>

2. ChatGPT тепер в Україні. — URL: — <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64687543>

3. Курс із дизайну промптів. — URL: — <https://learnprompting.org/docs/intro>

4. Бібліотека промптів. — URL: — <https://github.com/f/awesome-chatgpt-prompts#prompts>

Наталія КОФАНОВА,
вкладач ДНЗ «Харківський регіональний центр професійно-технічної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування»

Аналітична сторінка

Зовнішнє оцінювання результатів навчання здобувачів П(ПТ)О з предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей)

З метою визначення результатів навчання здобувачів П(ПТ)О з предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей) відповідних професій, організації аналітико-прогностичної роботи НМЦ ПТО у Харківській області у 2022/2023 н.р. проведено зовнішнє оцінювання навчальних досягнень із 8 професій:

— «Електрогазоварник»;
— «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (кат. А1)»;
— «Кухар»;
— «Штукатур»;
— «Офісний службовець (бухгалтерія)»;
— «Оператор комп'ютерного набору»;
— «Маляр»;

— «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів».

Результати навчання здобувачів освіти визначалися із використанням Google форм за допомогою банку тестових завдань, сформованого методистами НМЦ ПТО у Харківській області після вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки протягом травня 2023 року. До банку тес

тових завдань було включено завдання різного рівня складності (початкового, достатнього та високого) закритого та відкритого типу.

Моніторинговим дослідженням були охоплені 24 ЗП(ПТ)О. Виконували тестові завдання 2663 здобувачі П(ПТ)О, що складає 92,7% від запланованих – це на 2% вище минулорічного показника. Підвищення показника обумовлено тим, що здобувачі освіти другий рік поспіль виконували контрольні роботи дистанційно. Упровадження технологій дистанційного навчання значно покращилось у порівнянні з минулим навчальним роком.

Найбільше представництво здобувачів освіти при виконанні тестових завдань (98%) з професії «Кухар», найменше (68,5%) – з професії «Маляр».

Найбільшу кількість балів, яку могли набрати здобувачі П(ПТ)О за виконання тестових завдань різного рівня складності – 168 балів (професія «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва»).

Найменшу – 120 балів (професії: «Електрогазозварник», «Штукатур», «Оператор комп'ютерного набору», «Маляр»).

Найбільше балів отримали здобувачі освіти з професій:

— «Кухар» (138 – ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»);

— «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (кат. А1)» (149 – ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»);

— «Оператор комп'ютерного набору» (149 – ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»);

— «Офісний службовець (бухгалтерія)» (121 – Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області);

— «Електрогазозварник» (100 – Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова, ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професій-

ної освіти Харківської області», ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області», ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» та ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»);

— «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» (154 – Центр професійно-технічної освіт №1 м. Харкова); «Маляр» (100 – ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»);

— «Штукатур» (119 – ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»).

Детальна інформація щодо охоплення здобувачів освіти моніторинговими обстеженнями (форма обстеження – зрізи знань) та результати зовнішнього оцінювання із предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей) за 2022/2023 н.р. подана в таблиці 1.

Таблиця 1.

Охоплення здобувачів освіти ЗП(ПТ)О моніторинговими обстеженнями (форма обстеження – зрізи знань) та результати зовнішнього оцінювання із предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей)

№ з/п	Назва ЗП(ПТ)О	Планова кількість учнів	Фактична кількість учнів, що виконали завдання	% учнів, що виконали завдання	Середній бал у даному заході	Мінімальний бал у даному заході	Максимальний бал у даному заході	Середній показник загальної успішності у даному заході %	Середній показник якісної успішності у даному заході %
вихідні дані з професії «КУХАР»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	54	48	89	103	32	119	95,8	89,5
2.	ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»	172	172	100	130	32	138	99,4	95,3
3.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6	49	48	98	127	44	134	100	93,8
4.	Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту	25	25	100	101	73	116	100	100
5.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	30	30	100	87	32	124	96,7	66,7
6.	ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	48	48	100	101	27	129	95,9	77,1
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	36	36	100	111	59	135	100	86,1
8.	ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»	49	48	98	107	51	125	100	91,7
9.	ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»	51	51	100	98	35	132	98	78,4
10.	Зміївський професійний енергетичний ліцей	25	25	100	93	35	120	96	80
11.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	58	58	100	111	45	133	100	91,4
12.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»	42	42	100	101	53	126	100	83,3
13.	Регіональний центр професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області	130	130	100	115	28	135	98,5	85,4

14.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	240	235	98	114	30	135	99,1	90,2
15.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	22	22	100	90	29	122	95,5	91
16.	Барвінківський професійний аграрний ліцей	25	25	100	99	35	134	96	96
17.	Петрівський професійний аграрний ліцей	27	24	89	84	33	108	91,7	62,5
<i>Діапазон</i>				89-100	84-130	27-73	108-138	91,7-100	62,5-100
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О</i>		1083	1067	98	104	39,6	127,4	97,8	85,8
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		149							
вихідні дані з професії «ТРАКТОРИСТ-МАШИНІСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА»									
1.	ПТУ № 60 смт. Кегицівка Харківської області	42	36	85,7	69	29	126	80,6	36,1
2.	Петрівський професійний аграрний ліцей	24	23	95,8	78	42	102	100	21,7
3.	Барвінківський професійний аграрний ліцей	23	19	82,6	77	28	107	89,5	31,6
4.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	55	53	96,4	77	22	133	90,6	37,7
5.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	108	102	94,4	116	34	137	99	92,2
6.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	44	43	97,7	93	32	124	90,7	58,1
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	20	16	80	120	101	149	100	100
8.	ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	25	25	100	121	76	138	100	92
9.	ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»	49	43	87,8	96	32	139	88,4	51,2
10.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	30	25	83,3	101	24	139	92	84
<i>Діапазон</i>				80-100	69-121	22-101	102-149	80,6-100	21,7-100
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		420	385	91,7	94,8	42	129,4	93,1	60,5
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		168							
вихідні дані з професії «ОПЕРАТОР КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	22	18	82	94	84	106	100	100
2.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	30	27	90	93	24	109	96,3	92,6
3.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6	48	46	96	86	25	105	95,7	82,6
4.	ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту»	14	14	100	80	33	107	100	78,6
5.	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	24	17	71	87	49	106	100	88,2
6.	ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	22	15	68	83	42	102	100	80,0
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	24	24	100	92	59	112	100	91,7
8.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	18	17	94	93	32	108	100	82,4
9.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	70	67	96	88	34	109	100	92,5
<i>Діапазон</i>				68-100	83-94	24-84	102-112	95,7-100	78,6-100
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		272	245	90,1	88	42,4	107,1	99,1	87,6
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		120							
вихідні дані з професії «ОФІСНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ (БУХГАЛТЕРІЯ)»									
1.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	24	17	71	85	63	112	100	88,2
2.	ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	25	25	100	80	63	107	100	96,0
3.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	24	24	100	107	38	123	95,8	95,8
4.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	18	18	100	92	31	121	88,9	77,8
5.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	64	48	75	89	50	113	100	91,7
<i>Діапазон</i>				71-100	80-107	31-63	107-121	95,7-100	77,8-96,0

<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		272	245	89,2	90,6	49,0	115,2	96,9	89,9
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		132							
вихідні дані з професії «ЕЛЕКТРОГАЗОЗВАРНИК»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	46	37	80	95	33	116	100	94,6
2.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	128	127	99	75	31	112	98,1	79,2
3.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	38	38	100	82	17	120	92,1	74,2
4.	ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	17	17	100	68	46	110	100	77,4
5.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	14	13	93	81	72	107	100	100
6.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	16	15	94	103	62	119	100	100
7.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	27	27	100	73	24	118	96,2	74,2
8.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	21	17	81	105	29	115	95,1	90,2
9.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	28	26	93	92	29	113	97,2	94,3
10.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	22	22	100	96	31	108	100	90,9
<i>Діапазон</i>				80-100	68-105	17-72	107-120	92,1-100	74,2-100
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		357	339	94	86,7	37,4	113,8	97,9	87,5
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		120							
вихідні дані з професії «СЛЮСАР З РЕМОНТУ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	40	30	75	95	54	154	100	83,3
2.	Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту	19	17	89	97	46	137	100	71,4
3.	Регіональний центр професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області	23	11	48	87	41	101	100	81,8
4.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	25	20	80	137	48	142	100	90
5.	ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування»	51	41	80	103	51	154	100	76,3
6.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6	24	23	96	109	79	150	100	95,7
7.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	30	29	97	123	93	145	100	96,6
8.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	27	27	100	88	46	150	100	73,9
9.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	48	43	90	157	52	148	100	97,7
10.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	49	44	90	111	59	145	100	84,1
<i>Діапазон</i>				48-100	87-157	41-93	101-154	100	71,4-97,7
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		336	285	84,5	110,7	56,9	142,6	100	85,08
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		156							
вихідні дані з професії «МАЛЯР»									
1.	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	20	14	70	50	27	79	93	43
2.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	27	8	30	78	37	91	100	88
3.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	19	14	74	52	29	86	78,6	36
4.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	19	19	100	96	28	120	95	90
<i>Діапазон</i>				30-100	50-96	27-37	79-120	93-100	36-89
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О:</i>		85	55	68,5	69	30,3	94	95,3	64
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		120							
вихідні дані з професії «ШТУКАТУР»									
1.	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	24	19	79	63	26	114	95	42

2.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	25	17	68	66	27	95	88	71
3.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	12	12	100	57	36	76	100	50
4.	ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»	17	17	100	91	60	111	100	94
5.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	27	27	100	98	49	119	100	93
6.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	47	42	89	78	55	116	100	93
<i>Діапазон</i>				68-100	57-98	26-60	76-119	88-100	42-94
<i>Середній показник по всіх ЗП(ПТ)О</i>		152	134	89,3	75,5	42,2	105,2	97,2	73,8
<i>Максимально можливий бал у даному заході</i>		120							

Результати моніторингових досліджень засвідчили, що найвищий якісний показник навчальних досягнень здобувачів професійної освіти за виконання контрольних завдань IV (високого) рівня показали здобувачі професійної освіти ЗП(ПТ)О із професій:

- «Кухар» – 86,6% (ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»);
- «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва» – 20,6% (ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»);
- «Оператор комп'ютерного набору» – 70,6% (Регіональний центр

професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області);

- «Офісний службовець (бухгалтерія)» – 62,5% (ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»);
- «Маляр» – 63,1% (ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»);
- «Штукатур» – 94% (ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»).

Більш детальну інформація щодо якісних показників навчальних досягнень здобувачів освіти ЗП(ПТ)О за результатами моніторингових обстежень (форма обстеження – зрізи знань)

та результати зовнішнього оцінювання із предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей) за 2022/2023 н.р. подано в таблиці 2.

Аналіз результатів оцінювання навчальних досягнень здобувачів професійної освіти, проведених у ЗП(ПТ)О області засвідчив, що зміст державних освітніх стандартів на середньому-високому рівнях засвоюють 91,8% здобувачів П(ПТ)О. Середній показник загальної успішності коливається в межах від 93,1% до 100%, а якісної – від 60,5% до 89,9%.

Таблиця 2.

Якісні показники навчальних досягнень здобувачів освіти ЗП(ПТ)О за результатами моніторингових обстежень (форма обстеження – зрізи знань) та результати зовнішнього оцінювання із предметів професійно-теоретичної підготовки (професійних компетентностей) за 2022/2023 н. р.

№ з/п	Назва ЗП(ПТ)О	Початковий рівень		Середній рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
		учнів	%	учнів	%	учнів	%	учнів	%
вихідні дані з професії «КУХАР»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	2	4,2	3	6,3	29	60,4	14	29,1
2.	ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»	1	0,6	7	4,1	15	8,7	149	86,6
3.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6»			3	6,2	6	12,5	39	81,3
4.	Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту					15	60	10	40
5.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	1	3,3	9	30	15	50	5	16,7
6.	ЗП(ПТ)О «Чугувський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	2	4,1	9	18,8	20	41,7	17	35,4
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»			5	13,9	7	19,4	24	66,7
8.	ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»			4	8,3	25	52,1	19	39,6
9.	ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»	1	2	10	19,6	23	45	17	33,4
10.	Зміївський професійний енергетичний ліцей	1	4	4	16	13	52	7	28
11.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області			5	8,6	19	32,8	34	58,6
12.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»			7	16,7	13	31	22	52,3
13.	Регіональний центр професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області	2	1,5	17	13,1	29	22,4	82	63
14.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	2	0,9	21	8,9	51	21,7	161	68,5
15.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	1	4,5	1	4,5	18	82	2	9
16.	Барвінківський професійний аграрний ліцей	1	4			16	64	8	32
17.	Петрівський професійний аграрний ліцей	2	8,3	7	29,2	15	62,5		
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		16	2,2	112	12,1	329	42,2	610	43,5

вихідні дані з професії «ТРАКТОРИСТ-МАШИНІСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА»									
1.	Професійно-технічне училище № 60 смт. Кегичівка Харківської області	7	19,4	16	44,4	12	33,3	1	2,8
2.	Петрівський професійний аграрний ліцей	0	0	18	78,3	5	21,7	0	0
3.	Барвінківський професійний аграрний ліцей	2	10,5	11	57,9	6	31,6	0	0
4.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	5	9,4	28	52,8	18	34	2	3,8
5.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	1	1	7	6,9	73	71,6	21	20,6
6.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	4	9,3	14	32,6	25	58,1	0	0
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	0	0	0	0	14	87,5	2	12,5
8.	ЗП(ПТ)О «Чугувський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	2	8	16	64	7	28
9.	ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»	5	11,6	16	37,2	16	37,2	6	14
10.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	2	8	2	8	19	76	2	8
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		26	6,8	114	29,6	204	53	41	10,6
вихідні дані з професії «ОПЕРАТОР КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	0	0	0	0	9	50	9	50
2.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	1	3,7	1	3,7	10	37	15	55,6
3.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6»	2	4,4	6	13	24	52,2	14	30,4
4.	ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту»	0	0	3	21,4	8	57,2	3	21,4
5.	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	2	11,7	14	82,4	1	5,9
6.	ЗП(ПТ)О «Чугувський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	3	20	10	66,7	2	13,3
7.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	0	0	2	8,3	14	58,4	8	33,3
8.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	0	0	3	17,6	2	11,8	12	70,6
9.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	5	7,5	43	64,2	19	28,3
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		3	0,9	25	11,5	134	53,3	83	34,3
вихідні дані з професії «ОФІСНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ (БУХГАЛТЕРІЯ)»									
1.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	0	0	2	11,8	13	76,4	2	11,8
2.	ЗП(ПТ)О «Чугувський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	1	4	22	88	2	8
3.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	1	4,2	0	0	8	33,3	15	62,5
4.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	2	11,1	2	11,1	6	33,3	8	44,5
5.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	4	8,3	38	79,2	6	12,5
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		3	3,1	9	7,0	87	62,0	33	27,9
вихідні дані з професії «ЕЛЕКТРОГАЗОЗВАРНИК»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	0	0	2	6	6	16	29	78
2.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	2	2	24	19	79	62	22	17
3.	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	3	8	7	18	18	47	10	27
4.	ЗП(ПТ)О «Чугувський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	4	23	12	71	1	6
5.	ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»	0	0	0	0	9	69	4	31
6.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	0	0	0	0	2	13	13	87
7.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	1	4	6	22	13	48	7	26
8.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	1	5	1	5	0	0	15	90
9.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	1	3	1	3	7	28	17	66

10.	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	0	0	2	9	2	9	18	82
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		8	4,4	47	13,1	148	40,3	136	51
вихідні дані з професії «СЛЮСАР З РЕМОНТУ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ»									
1.	Центр професійно-технічної освіти №1 м. Харкова	0	0	6	20	12	40	12	40
2.	Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту	0	0	5	29	5	29	7	42
3.	Регіональний центр професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області	0	0	2	18	9	82	0	0
4.	Регіональний центр професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області	0	0	1	5	1	5	18	90
5.	ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування»	0	0	10	24	14	35	17	41
6.	ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6	0	0	1	5	4	17	18	78
7.	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	0	0	1	4	14	48	14	48
8.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	0	0	7	26	13	48	7	26
9.	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	0	0	1	2	11	26	31	72
10.	ЗП(ПТ)О «Харківський професійний коледж»	0	0	7	16	20	45	17	39
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		0	0	41	14,9	103	37,5	141	47,6
вихідні дані з професії «МАЛЯР»									
1	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	1	7,1	7	50	6	42,9	-	-
2	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»	-	-	1	12,5	6	75	1	12,5
3	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	3	21,4	6	42,9	5	35,7	-	-
4	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	1	5,3	1	5,3	5	26,3	12	63,1
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		5	8,45	15	27,7	22	45	13	18,9
вихідні дані з професії «ШТУКАТУР»									
1	ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»	1	5,3	10	52,6	5	26,3	3	15,8
2	Лозівський центр професійної освіти Харківської області	2	11,8	3	17,6	11	64,7	1	5,9
3	ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»	-	-	6	50	6	50	-	-
4	ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»	-	-	1	5,9	5	29,4	11	64,7
5	ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти»	-	-	3	7,2	35	83,3	4	9,5
6	ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»	-	-	2	7,4	4	14,8	21	77,8
Всього/середній показник по всіх ЗП(ПТ)О		3	2,9	25	23,4	66	44,8	40	29

Зінаїда НАЗАРЕЦЬ,
завідуюча лабораторією професійної підготовки НМЦ ПТО у Харківській області

Дослідно-експериментальна діяльність

ІНТЕГРАЦІЯ ПРАКТИК ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS) В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ПІД ЧАС ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

З початком повномасштабного вторгнення загарбників вся велика освітянська громада України мусила швидко адаптуватись до нових реалій та складних умов функціонування. Та, незважаючи на внесені війною корек-

тиви в освітянське життя, незмінною залишається головна місія педагога – виховання особистості, що успішно самореалізується в соціумі як свідомий відповідальний громадянин та висококваліфікований професіонал.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, ефективних педагогічних та інформаційних технологій, різних форм організації освітнього процесу.

Особливого значення набувають навички XXI століття (за версією Давосу 2020), які розвивають у майбутніх кваліфікованих фахівців критичне мислення, уміння комплексно вирішувати проблеми, медіаграмотність, гнучкість мислення, емоційний та соціальний інтелект, креативність, здатність взаємодіяти з іншими, клієнтоорієнтованість. Саме тому у пріоритеті є формування м'яких навичок у майбутніх кваліфікованих робітників, які дають можливість професійно зростати, будувати кар'єру [1, с. 72].

Завдання сьогодення – виявити, до чого здатна конкретна особистість, і сприяти розвитку цієї здатності. Професіоналізм і компетентність – це ті якості особистості, від яких залежать її життєві і трудові успіхи. Сьогодні мова йде про формування робітників – професіоналів, спроможних відродити економіку України.

Одним із напрямів формування м'яких навичок здобувачів освіти є їх інтеграція через інформаційно-цифрові, сервісні, кадрові, психологічні та інші логістичні потоки, що підвищує якість наданих освітніх послуг [2].

Інтеграція практик формування м'яких навичок здійснюється через зміст освіти, що включає в себе не тільки перелік навчальних предметів, а й професійні компетентності та особисті

якості здобувачів освіти. Саме тому сучасний педагог разом із засвоєнням базових знань має навчити майбутніх фахівців самостійно оволодівати новими знаннями, спонукати особистість до навчання впродовж всього життя, стимулювати до самонавчання та саморозвитку. Тому цінним стає працівник, який вміє безперервно навчатися та бажає постійно вдосконалюватися. Тож Soft skills – це сучасні навички успішності. Такі цілі визначають шляхи розвитку молоді людини в освітньому середовищі закладу професійної освіти.

Один із пріоритетних напрямків інтеграції практик формування м'яких навичок є запровадження та реалізація інноваційних програм та проєктів, участь в яких надає можливість всім учасникам освітнього процесу долучатися до творчої, пошукової, волонтерської та інших видів активної діяльності.

Так, наприклад, проєктна діяльність – це шлях генерування цікавих ідей, нестандартного мислення, фантазування та розширення світогляду учасників. І головне – розвиток у них креативності – безцінного дару людини-творця.

Участь у практично орієнтованих проєктах «Моя професія – моя гордість – моє майбутнє» та «Плекаємо патріота України», які впроваджуються в ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», надає можливість учасникам отримати додаткові професійні компетенції, набуті соціального досвіду плідного спілкування в колективі, удосконалювати вміння збирати й обробляти інформацію, використовуючи ресурси Internet, уміти аргументовано доводити власну думку, а це розвиває критичне та креа-

тивне мислення.

Через проєктну діяльність реалізується власний творчий потенціал здобувачів освіти шляхом пошуково-дослідницької роботи та розробки власних міні-проєктів, наприклад, створення відеопрезентацій, написання творів і есе, участь у розробці та виготовленні різних виробів, колекцій тощо).

Інтеграція освітніх практик формування м'яких навичок відбувається за допомогою проблемних методів навчання, активних та інтерактивних форм пізнання, що створює умови для самовизначення й самореалізації особистості, досягнення конкретних результатів у професійній діяльності.

Проблемне навчання дозволяє забезпечити інтелектуальний розвиток – найважливішу сторону підготовки майбутнього кваліфікованого робітника. Проблемне навчання являє собою систему прийомів, що забезпечують цілеспрямовані дії педагога з організації включення механізмів мислення і поведінки здобувачів освіти шляхом створення проблемних ситуацій. Проблема може бути виражена у вигляді проблемного питання чи завдання. Проблемне питання і проблемне завдання мають одне спільне: в їх змісті закладені потенційні можливості для виникнення проблемних ситуацій в процесі їх виконання [3].

Основні переваги проблемного навчання при формуванні навичок успішності полягають у тому, що воно розвиває розумові здібності здобувачів освіти як суб'єктів учіння; викликає у них інтерес до навчання і відповідно сприяє виробленню мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробуджує їх творчі нахили; має різнобічний характер; виховує самостійність,

активність і креативність здобувачів освіти; сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми.

Успішність та ефективність формування професійних компетентностей здобувачів освіти залежать від методів, засобів та прийомів організації освітнього процесу, які застосовуються в площині кадрового та психологічного логістичних потоків [2].

Молодій людині необхідно опрацювати велику кількість інформації і вміло її застосувати. Для цього важливим є підготовка кваліфікованих фахівців, які можуть приймати критичні рішення, знаходити свій шлях у новому оточенні і достатньо швидко встановлюють нові стосунки в соціумі.

Розвиток критичного мислення є важливим як для здобувачів освіти, так і для педагогів, бо у світі, де має місце інформаційна війна та фейкові новини, важливо вміти розпізнавати інформацію, аналізувати джерела і мотиви, приймати зважені рішення. У період розвитку інформаційних технологій ціниться вміння професійного пошуку необхідної інформації, здатність її проаналізувати, оцінити та застосувати [4].

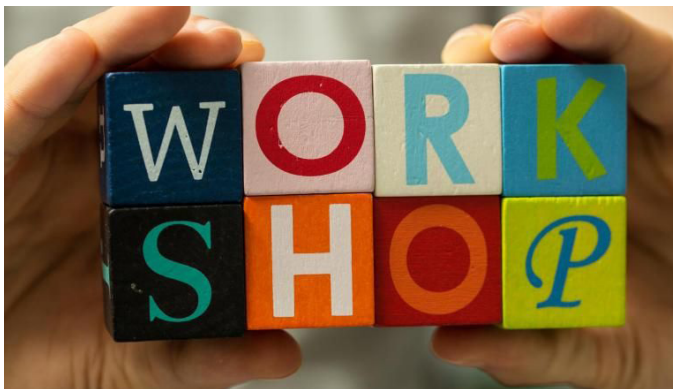
Перелік прийомів технології розвитку критичного мислення достатньо великий. Добираючи їх слід з огляду на мету, завдання, зміст уроку професійно-теоретичної підготовки. Крім того, слід зважати на особливості цих прийомів, адже на певних етапах уроку вони є ефективнішими, а отже, доречнішими.

Як приклад, на уроках з предмета «Технологія виготовлення одягу» використовуються прийоми: «Концептуальна таблиця», «Кластер», «Знаю-Хочу дізнатися-Дізнався» та ін. На уроках «Матеріалознавство» – сучасний методичний прийом «Кроссенс», який виконує декілька важливих функцій: навчальну, мотиваційну, розвивальну, соціальну, комунікативну; прийом роз-

витку критичного мислення «Фішбоун» – вивчення, порівняння, дослідження.

При проведенні тижнів професійної майстерності, тижнів професій, здобувачі освіти беруть участь в онлайн-челенджах та флешмобах щодо розробки та виготовлення сучасного стильного луку. Такі змагання дають можливість демонструвати креативні уміння, уміння самопрезентації, гнуч-

кості мислення, здатність знаходити нестандартні рішення, використовуючи звичайні матеріали.

На уроках виробничого навчання з професій швачка, кравець, закрійник, успішно використовується засіб навчання – воркшоп.

Практичний досвід та аналіз результатів досліджень, проведених у

закладах професійної освіти показали, що практика застосування воркшопу є найефективнішим засобом інтеграції м'яких навичок, який найкраще поєднує розвиток аналітичного та критичного мислення, інноваційності, комунікативних навичок, командної роботи, таймменеджменту, клієнтоорієнтованості у виробничій діяльності здобувачів освіти.

Воркшоп (перекл. «робоча майстерня») – це інтенсивний навчальний захід, на якому учасники отримують знання самостійно, перш за все, завдяки власній активній роботі.

Основні відмінності воркшопу від заходів іншого типу – висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, здобуття актуального досвіду й особисте переживання.

Знання, отримані самостійно, в груповій взаємодії – найкраще засвоюються. Учасник воркшопу усвідомлює, що всього можна навчитись, треба тільки захотіти. Досягається основна мета – отримання індивідуального досвіду у вирішенні конкретних завдань кожного учасника.

Важливим для кваліфікованого фахівця є розвинуте аналітичне мислення. Саме тому актуальною при формування навичок успішності є застосування кейс-технологій, що представляють собою методи аналізу. Відзначимо, що кейс-метод – це навчальні конкретні ситуації, які спеціально розробляються на основі фактичного матеріалу з метою подальшого розбору на навчальних заняттях.

Сутність методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, текстів які називають «кейсами») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень здобувачами освіти. Цінність даного методу для формування м'яких навичок у тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що є діяльним і ефективним при-

підготовці кваліфікованого фахівця.

Мета кейсів – детальний аналіз, а не оцінювання. Ціллю їх є не презентація специфічних «правильних шляхів», а допомога у набутті навичок аналізу. Разом з вдосконаленням аналітичних навичок метод ситуаційних вправ стимулює розвиток стратегічного та гнучкого мислення, вчить працювати в команді, комунікувати, знаходити компромісні рішення, розвиває відповідальність та уміння доводити власну думку.

Поєднання навчальних методів та прийомів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів стає можливим за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. ІКТ сприяють здобувачам освіти не лише пристосовуватися, а й активно діяти в ситуаціях, які зазнали соціальних змін, тобто бути гнучкими професіоналами в своїй справі незалежно від життєвої ситуації.

Застосування здобувачами освіти гаджетів та мобільних додатків до них активізує інтерес до обраної професії, посилює бажання самостійно вирішувати поставлені завдання.

Самонавчання і саморозвиток, нави-

чки цифрової грамотності формуються і розвиваються завдяки наявності в особистості цікавості до знань, бажанню і мотивації їх отримувати.

Невід’ємні навички сучасної людини – ініціативність, самоорганізація і таймменеджмент формуються під час планування своєї роботи або навчання, постановки цілей та їх досягнення. Такі навички майбутні кваліфіковані фахівці активно формуються у Центрах розвитку професійної кар’єри та бізнесу, які створені в закладах професійної освіти.

Самостійне налагодження особистістю зв’язків з іншими людьми, розв’язання спільних завдань, а також обмін контактами в особистому спілкуванні та в соціальних мережах, сприяють розвитку комунікативних навичок та вмінню самопрезентації.

Сучасні події в країні неминуче призводить до зміни освітнього середовища закладу професійної освіти, його оновлення та перетворення, головними з яких можна виділити:

- формування успішної особистості, здатної реалізувати себе під час повоєнної відбудови України;
- створення освітнього середови-

ща, що базується на взаємній повазі, принципах демократії та патріотизму;

– забезпечення безперервності процесу професійного та інтелектуального розвитку майбутніх кваліфікованих фахівців.

Підсумовуючи, зазначу, що на час повоєнної відбудови України актуалізується нагальна потреба у якісній підготовці кваліфікованих фахівців. Саме інтеграція практик формування м’яких навичок дає можливість забезпечувати системне та цілісне навчання компетентних фахівців, які здатні знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях, ефективно взаємодіяти, творчо реагувати, мислити креативно, постійно удосконалюватися та навчатися, бути інноваційно спрямованими.

Список використаних джерел

1. Короткова Л.І. Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластер. Професійна освіта в умовах сталого розвитку: збірник матеріалів І Міжн. наук.-практ. конф. 1 груд. 2016 р., м. Київ. Павлоград: ІМА-прес, 2016. С. 72-74.

2. Сергеева Л.М., Микитюк С.М. Впровадження моделі розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики. Наукові записки малої академії наук: Збірник наукових праць. 1 (23) 2022. С.101-109.

3. Освітні технології: навч.-метод. посібн./ К.Кіктенко та ін.; за заг. ред. О.Пехоти. Київ: А.С.К, 2011. 256 с.

4. Сергеева Л.М. Технології відстеження фахового успіху випускників професійних навчальних закладів: спецкурс. Івано-Франківськ, Лілея НВ. 2016. 2015. №2. 52 с.

Ніна ТКАЧЕНКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

ВІСНИК Реєстраційне свідоцтво
ХК №128,
видаче 01.02.94р.
ПРОФОСВІТИ

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Тетяна.РУСЛАНОВА
Наталія СОЛОГУБ
Ольга ГОРЄНKOVA
Олена ЯКОВЕНКО

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-інформаційної діяльності НМЦ ПТО за адресою: 61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі “ПТО Харківської області” ptu.org.ua

<https://www.youtube.com/channel/UCdcfmCAExXxFMNdAVpttCNg>

<https://www.facebook.com/groups/162399237723984/>

Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.